

Evaluatie brede school2

In opdracht van de Gemeente Delft

Dialogic *innovatie & interactie*

Utrecht, maart 2006

Publicatienr. 2005.099-0608

Auteurs:

Drs. L. Verhagen

Drs. R. Bilderbeek

innovatie & interactie

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding en achtergrond	7
1.2 Aanpak.....	8
1.3 Leeswijzer	9
2 Korte terugblik.....	10
2.1 Communicatie	10
2.2 Financiën.....	11
2.3 Organisatie	12
2.4 Programmering	13
3 Uitkomsten stemrondes	15
3.1 Successen en knelpunten.....	15
3.2 Behalen doelstellingen brede school	16
4 Vooruitkijken	18
4.1 Successen.....	18
4.1.1 <i>Inschrijven via Internet.....</i>	<i>18</i>
4.1.2 <i>Bereiken van breed en groot publiek middels breed activiteitsaanbod</i>	<i>19</i>
4.1.3 <i>Bereidheid scholen om actief aan doorontwikkeling te werken.....</i>	<i>19</i>
4.1.4 <i>Samenwerking tussen cultuuraanbieders via brede school2</i>	<i>20</i>
4.2 Knelpunten	20
4.2.1 <i>Gebrekkige integratie brede school2 activiteiten in regulier lesprogramma</i>	<i>20</i>
4.2.2 <i>Hoge uitval van leerlingen tijdens workshopronde</i>	<i>21</i>
4.2.3 <i>Gebrek aan integratie van zorgaanbieders in programma-aanbod.....</i>	<i>21</i>
4.2.4 <i>Korte en beperkte promotie brede school</i>	<i>21</i>
4.2.5 <i>Te weinig continuïteit.....</i>	<i>22</i>
4.2.6 <i>Beperkte betrokkenheid leerlingen bij brede school organisatie</i>	<i>22</i>
5 Conclusies en aanbevelingen	23
Bijlage 1 Workshopprogramma	29
Bijlage 2 Overzicht workshopdeelnemers	30
Bijlage 3 Workshopresultaten.....	31
Bijlage 4 Vragen leerlingen webenquête	53

Samenvatting

Met het oog op de continuering van het project brede school2 heeft de gemeente Delft aan Dialogic verzocht een evaluatieonderzoek te doen naar het verloop van het project in de afgelopen periode om daaruit lering te trekken voor de nabije toekomst. Na een korte oriëntatie zijn twee op elkaar aansluitende interactieve workshops gehouden met een dwarsdoorsnede van vertegenwoordigers uit de doelgroepen leraren/schoolbesturen, programma-uitvoerders, brede schoolmakelaars en leerlingen. Daarnaast is een websurvey uitgevoerd onder de eigenlijke doelgroep van brede school2, te weten de VMBO leerlingen aan de Delftse VO scholen Grotius College, Stanislas College en Christelijk Lyceum Delft.

Van het merendeel van de vertegenwoordigers van de doelgroepen komt het signaal dat de brede school op de goede weg is. Sinds de start twee jaar geleden is er duidelijk sprake van groei, zowel in het aantal deelnemende scholen als in het aantal aanbieders. De brede school staat nu op een punt van doorontwikkeling en professionalisering.

Gemeten naar de doelstellingen van de brede school2 vinden de deelnemers aan de evaluatiewerkshops dat de brede school2 vooral bijdraagt aan de ontwikkeling van sociale competenties bij jongeren. Deze doelstelling scoort een ruime voldoende. Over de bijdrage van de brede school aan het vergroten van ontwikkelkansen van jongeren en het creëren van een veilige omgeving binnen en rondom de school zijn de respondenten gematigd positief. Over het al dan niet behalen van de subdoelstellingen 'een sluitend netwerk rond jongeren creëren' en 'een doorgaande ontwikkelingslijn realiseren' zijn de workshopdeelnemers minder positief.

Betrokkenen hebben een groot aantal pluspunten ("successen") van de brede school2 benoemd. De belangrijkste zijn:

- Toenemende bekendheid met het concept "brede school2" en haar programma-doelstellingen bij de drie deelnemende scholen.
- De bereidheid bij scholen tot het spelen van een actieve rol in de doorontwikkeling van brede school2.
- Brede school2 biedt leerlingen de gelegenheid tot kennismaking met een breed scala aan activiteiten. Veel leerlingen zijn hiermee bereikt en enthousiast gemaakt.
- Cultuuraanbieders werken via brede school2 (inhoudelijk) samen.
- Op de deelnemende scholen zijn contactpersonen benoemd die samen met de makelaar de organisatie op zich nemen.
- De goed functionerende website van brede school2.

De voornaamste knelpunten (veelal ook verbeterpunten) zijn:

1. Meer betrokkenheid van leerlingen bij organisatie
2. Stem het Brede School programma af op het reguliere curriculum
3. Verduidelijk de rol van betrokken partijen
4. Communiceer duidelijk de doelstellingen van de brede school2
5. Meer structurele promotie voor de brede school

6. Vergroot betrokkenheid bij leerlingen
7. Zorg voor adequate timing van de workshops
8. Zorg voor meer continuïteit in het aanbod
9. Zorg voor een schooloverstijgend aanbod
10. Verbreed het aanbod
11. Stel een (jaar)planning op

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en achtergrond

Na de start in het voorjaar van 2004 kent de brede school2 (in het voortgezet onderwijs) inmiddels vier succesvolle edities waaraan leerlingen van drie verschillende voortgezet onderwijsinstellingen in Delft deelnemen, te weten het Grotius College, het Stanislas College en het Christelijk Lyceum Delft. De brede school2 richt zich op culturele en sportieve activiteiten en op sociale vaardigheden en huiswerkbegeleiding.

Het project Brede school2 vormt onderdeel van het preventiebeleid voor jongeren in de leeftijdscategorie 12 tot 16 jaar. Het project beoogt te voorkomen dat allochtone kinderen marginaliseren of in de criminaliteit terecht komen.

Met het oog op de continuering van het project brede school2 heeft de gemeente Delft aan Dialogic verzocht een evaluatieonderzoek te doen naar het verloop van het project in de afgelopen periode om daaruit lering te trekken voor de nabije toekomst. De evaluatie dient handvaten en verbeteringsopties te identificeren voor de brede schoolprogramma's van 2006.

Doelgroepen van het evaluatieonderzoek zijn leerlingen, leraren en schoolbesturen, programma-uitvoerders en brede schoolmakelaars. Voor deze doelgroepen zijn de volgende aandachtspunten bepaald (Tabel 1 Aandachtspunten in de evaluatie, naar doelgroep).

Aspecten	Leer- lingen	Leraren	Make- laars	Uitvoer- ders
Tevredenheid met de activiteitenprogrammering	X			
Tevredenheid over organisatie en uitvoering van programma's		X	X	X
Wensen en behoeften aan activiteiten	X			
Inventarisatie van mogelijkheden om leraren/ schoolbesturen meer te betrekken ¹		X	X	
Identificatie van knelpunten, succeservaringen en verbeterpunten		X	X	X
Welke activiteiten zijn aangeslagen, welke niet, en waarom?				X
Waar moet een brede schoolprogramma aan voldoen?		X	X	X

Tabel 1 Aandachtspunten in de evaluatie, naar doelgroep

¹ Het gaat daarbij om identificatie van mogelijkheden om een transitie te bewerkstelligen van een buitenschoolse naar een binnenschoolse benadering.

1.2 Aanpak

De evaluatie is als volgt aangepakt. Na een korte oriëntatie – bestaande uit een compacte desk research van sleuteldocumenten en enige interviews met kernspelers – zijn twee op elkaar aansluitende interactieve workshops² gehouden met een dwarsdoorsnede van vertegenwoordigers uit de doelgroepen leraren / schoolbesturen, programma-uitvoerders, brede schoolmakelaars en leerlingen. Deze workshops zijn ondersteund met een elektronisch vergadersysteem (EVS). In totaal hebben 19 deelnemers afkomstig uit genoemde doelgroepen aan de workshops deelgenomen. Bijlage 1 bevat het programma voor beide workshops, bijlage 2 een overzicht van de deelnemers, en bijlage 3 geeft een overzicht van de opbrengst van beide workshops. Onderstaande foto's geven een impressie van beide bijeenkomsten die werden gehouden in het Stadhuis van Delft.

Figuur 1 Impressie van middagworkshop (boven) en avondworkshop (onder)

Daarnaast is een websurvey uitgevoerd onder de eigenlijke doelgroep van brede school2, de VMBO leerlingen aan de genoemde drie Delftse VO scholen. Om een behoorlijke respons te waarborgen is uiteindelijk – in overleg met opdrachtgever en met medewerking van de schoolleiding – ervoor gekozen leerlingen tijdens de informaticales de vragenlijst in te laten vullen. Deze werkwijze heeft geresulteerd in een netto respons van 190 leerlingen. De respons is als volgt samengesteld (Tabel 2 Samenstelling van de respons, naar school). In bijlage 4 staat de gebruikte vragenlijst.

Grotius College	Stanislas College	Christelijk Lyceum Delft	Totaal
-----------------	-------------------	--------------------------	--------

² De twee workshops zijn – om kostentechnische redenen – gehouden op een middag en een avond van dezelfde dag.

104	59	27	190
-----	----	----	-----

Tabel 2 Samenstelling van de respons, naar school

1.3 Leeswijzer

Deze rapportage is als volgt gestructureerd. Hoofdstuk 2 blikt terug. Aan bod komen de belangrijkste succesfactoren en knelpunten van de huidige brede school aanpak, onderverdeeld naar de thema's communicatie, financiën, organisatie en programmering. Aansluitend worden in hoofdstuk 3 de voornaamste resultaten van de stemming onder de workshopdeelnemers gepresenteerd.

Vervolgens kijkt hoofdstuk 4 vooruit naar de door de deelnemers benoemde, belangrijkste voorwaarden voor de prolongatie van de huidige successen en de voornaamste verbeterpunten voor de brede school². Verder wordt aandacht besteed aan (nieuwe) ideeën om de Brede School² activiteiten aan effectiviteit te laten winnen en de ingebrachte suggesties over hoe om te gaan met de terugtrekkende beweging van de gemeente behandeld.

Tenslotte worden in hoofdstuk 5 op basis van het evaluatieonderzoek de voornaamste conclusies en aanbevelingen gepresenteerd.

2 Korte terugblik

In dit hoofdstuk komen de belangrijkste succesfactoren en knelpunten van de huidige Brede School aanpak aan bod. Deze punten zijn onderverdeeld in categorieën. In 2.1 t/m 2.4 worden achtereenvolgens de succesfactoren en knelpunten voor de thema's communicatie, financiën, organisatie en programmering behandeld.

2.1 Communicatie

Als belangrijkste successen op het gebied van communicatie zijn de volgende punten genoemd:

- De Brede School2 profileert zich op een herkenbare manier voor leerlingen. De verbondenheid op het gebied van communicatie tussen de brede school PO en de brede school 2 zorgt er voor dat leerlingen die in het primair onderwijs hebben deelgenomen aan brede school activiteiten de brede school herkennen op het moment dat zij overstappen naar het voortgezet onderwijs. Tabel 3 Ben je ervan op de hoogte dat je via jouw school kan deelnemen aan Brede School2 workshops, met gegevens uit de leerlingenenquête, ondersteunt deze succesfactor. Een grote meerderheid van de leerlingen (85,2%) weet dat zij via de brede school2 kan deelnemen aan workshops. Op het CLD zijn 9 van de 10 ondervraagde leerlingen op de hoogte van dit feit. Op het Grotius College weten ruim 4 van de 5 ondervraagde leerlingen van de brede school en het workshop aanbod. Het Stanislas College scoort iets minder: 3 van de 4 ondervraagde leerlingen zijn op de hoogte.

	Grotius	Stanislas	CLD	Gemiddeld
Ja	83,1	75,0	89,7	85,2
Nee	16,9	25,0	10,3	14,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabel 3 Ben je ervan op de hoogte dat je via jouw school kan deelnemen aan Brede School2 workshops? [in %, naar school].

- De mogelijkheid voor inschrijving via internet werkt goed. Op deze manier zijn leerlingen niet gebonden aan één plek om zich in te schrijven voor de brede school activiteiten. Bovendien biedt inschrijving via Internet leerlingen de mogelijkheid om thuis direct te overleggen over deelname aan een bepaalde activiteit.
- De communicatie met het thuisfront wordt in algemene zin zeer gewaardeerd. Zo wordt gewaarborgd dat ouders op de hoogte zijn van de mogelijkheden van de brede school2 en de activiteit(en) waarvoor hun kind zich heeft ingeschreven.
- Zowel scholen als aanbieders blijken tevreden over de beschikbaarheid van een lijst van aanbieders voor de scholen. De lijst geeft scholen een overzicht van welke aanbieder welke activiteit bieden. Voor de aanbieders is het een mogelijkheid om meer in de picture te komen bij scholen.
- Tot nu toe heeft adequaat overleg plaatsgevonden tussen de verschillende betrokken partijen. De meerderheid is zeer tevreden over de bemiddelende rol en de kwaliteit van de makelaar.

Naast successen hebben de workshopdeelnemers een aantal knelpunten geïdentificeerd. Als voornaamste knelpunten c.q. verbeterpunten op het gebied van communicatie zijn naar voren gebracht:

- De communicatie verloopt niet vlekkeloos waar het gaat om wanneer de inschrijvingen voor een nieuwe ronde brede school activiteiten van start gaan en wat de sluitingsdatum van de inschrijftermijn is. Zowel leerlingen als docenten en schoolleiding melden dat ze te laat zijn geïnformeerd of zelfs in het geheel niet op de hoogte zijn gebracht van deze informatie.
- Bij wijzigingen van locatie en tijdstip en het doorgeven van afmeldingen treedt (af en toe) miscommunicatie op. Leerlingen en workshopaanbieders worden niet of niet tijdig op de hoogte gebracht. Als gevolg hiervan gebeurt het dat leerlingen voor het verkeerde lokaal staan te wachten op een workshop en weten docenten niet welke leerlingen zich hebben afgemeld voor de workshop.
- Voor leerlingen blijkt het niet vanzelfsprekend dat een inschrijving voor een bepaalde activiteit inhoudt dat je dan ook aanwezig bent bij alle bijeenkomsten die bij deze activiteit horen. Communicatie dient hier meer op gericht te zijn.
- Voor de aanmelding geldt momenteel een maximum aantal inschrijvingen. In de praktijk blijkt een aantal leerlingen dat zich in eerste instantie inschrijft voor een workshop, uiteindelijk toch niet te komen opdagen. Het inschrijvingsmaximum kan daarom hoger gesteld worden. Door strikt vast te houden aan het maximum worden leerlingen die zich wel hadden willen inschrijven en ook van plan waren om op te komen dagen, uitgesloten van deelname.
- Tussen de betrokken partijen binnen het onderwijs en de aanbieders van workshops is te weinig overeenstemming over welke opvoedkundige waarden doorgegeven zouden moeten worden aan de leerlingen (denk bijvoorbeeld aan inschrijven = komen).

2.2 Financiën

De meerderheid van de deelnemers aan de workshop vindt dat de brede school2 tot nu toe geen beperkingen kende door gebrek aan financiële middelen. Om nog meer te halen uit het beschikbare budget hebben sommige scholen gekozen voor samenvoeging van afdelingsbudgetten.

Wel werden een aantal aan financiën gerelateerde knelpunten benoemd, waarvan de voornaamste in onderstaande opsomming staan.

- Het ontbreekt aan duidelijkheid over wie verantwoordelijk is voor welk deel van het budget. Doordat de scholen geen budgetverantwoordelijkheid voor brede school2 hebben, hebben zij bovendien te weinig gelegenheid tot bijsturing.
- Sinds de laatste editie van brede school2 is er te weinig budget beschikbaar voor het eindfeest. Vanuit de leerlingen was voldoende vraag naar het eindfeest, maar het budget liet hier geen ruimte voor. De voorjaarseditie van 2006 heeft op dit punt met een zelfde krappe begroting te maken.
- De brede school2 heeft vanaf het begin af aan te veel geleund op het projectbudget van de gemeente, terwijl van tevoren bekend was dat het gemeentelijke budget van tijdelijke aard is. Er is te weinig aandacht besteed aan structurele financiering van de brede school2.

- Daar komt bij dat het huidige budget nog steeds niet optimaal wordt gebruikt. Door koppeling met andere (buiten)schoolse activiteiten of door samenwerking tussen de deelnemende scholen kan verdere kostenefficiëntie behaald worden.
- Een te groot deel van het budget gaat op aan zaken die niet rechtstreeks te maken hebben met de workshops die leerlingen kunnen volgen. Veel geld gaat op dit moment op aan communicatie en coördinatie.

2.3 Organisatie

Op organisatorisch vlak brengen de respondenten een groot aantal successen naar voren. De belangrijkste daarvan zijn:

- Leerlingen vinden het prettig dat de brede school activiteiten direct na schooltijd plaatsvinden. Zodra er een les uitvalt en daardoor overbruggingstijd ontstaat tussen de laatste les en het begin van een brede school activiteit, blijken vaak minder leerlingen aanwezig bij de workshop.
- Op ieder school zorgen contactpersonen samen met de makelaar voor de organisatie van brede school activiteiten; zij beslissen ook mee over het programma. Door deze betrokkenheid is een goede afstemming tussen het brede school2 project en de school gewaarborgd.
- Tijdens de dance workshops wordt regelmatig gewerkt met *peer educators*. Aan deze samenwerking zijn zowel uitdagingen als nieuwe mogelijkheden verbonden.
- Scholen stellen de gemeentelijke organisatie op prijs; de scholen wordt zo werk uit handen genomen en de organisatielast wordt verlicht. Vanuit de aanbieders en de gemeente komt echter de roep om een grotere betrokkenheid van de scholen.
- Het feit dat de brede school wordt geëvalueerd geeft betrokkenen het gevoel dat er ruimte is voor continuïteit van de brede school2. Daarnaast zien ze de evaluatie als een teken dat de brede school in het stadium van doorontwikkeling en professionalisering belandt.
- Sinds de start van de brede school2 is het aantal samenwerkingspartners bij de organisatie van de workshops flink uitgebreid. Het gevolg is dat een soort van marktwerking ontstaat; om de concurrentie voor te blijven, moeten aanbieders met een goed voorstel voor een workshop op de proppen komen. Zo niet, dan wordt gekozen van het voorstel van een concurrerende partij.

Naast het niet geringe aantal successen hebben de workshopdeelnemers ook een lijst met knelpunten opgesteld. Hieronder een korte uitwerking van de belangrijkste knelpunten.

- Betrokkenen vinden het een gemiste kans dat het programma van de brede school2 niet beter is afgestemd op het reguliere schoolcurriculum.
- De workshopaanbieders vinden het jammer dat het brede school programma aan het einde van de dag gepland staat. Leerlingen maken vaak een vermoeide indruk. En op het moment dat een lesdag te lang is geweest, is de aandacht weg en kan slechts een lichte activiteit de leerling nog boeien.
- De organisatie en uitvoering van verschillende aan de brede school gerelateerde activiteiten, zoals de kick-off en het eindfeest, zijn als erg rommelig ervaren met een weinig professionele uitstraling. Bovendien was er in een aantal gevallen weinig publiek aanwezig, waardoor de uitvoering als geheel enigszins in het water viel.

- De brede school workshops worden als een leuke eerste kennismaking gezien. Er is echter te weinig aandacht voor doorstroom van leerlingen bij wie de interesse voor een bepaalde activiteit is aangewakkerd door de workshop, zodat nieuw opgedane ervaringen worden uitgebreid. Deze interesse wordt te weinig opgepakt door scholen, verenigingen en clubs. Daardoor blijft het bij een leuk initiatief, maar is er weinig garantie voor continuïteit.
- Het blijkt lastig om leerlingen te binden aan een workshop. Dit geldt zowel voor leerlingen zover krijgen dat ze zich inschrijven als voor het behouden van leerlingen die zich eenmaal in hebben geschreven. Leerlingen zijn zuinig op hun vrije tijd.
- In een aantal gevallen bleek voor bepaalde workshops geen geschikte ruimte beschikbaar te zijn. Als gevolg hiervan zijn workshopleiders genoodzaakt hun workshop aan te bieden in bijvoorbeeld de gang van een schoolgebouw. Dit werd als zeer onplezierig ervaren, omdat het de workshop erg kwetsbaar en zichtbaar maakt en omdat het veel onrust geeft in de school.
- Er is te weinig afstemming tussen de schoolroosters van leerlingen en de tijdstippen van de workshops. Gevolg is dat het aantal inschrijvingen tegenvalt in vergelijking met de animo voor deelname aan de workshop.

2.4 Programmering

De belangrijkste geïdentificeerde successen van de huidige brede school programmering zijn:

- Het merendeel van de leerlingen dat heeft meegedaan aan de workshops is zeer positief over de workshops.³
- De brede school biedt leerlingen de mogelijkheid om kennis te maken met een breed scala aan activiteiten. Dankzij het brede aanbod, trekken de workshops ook een breed publiek.
- Leerlingen worden al op beperkte schaal bij de programmering van de workshops betrokken, maar dit kan nog verder uitgebreid worden. Het betrekken van leerlingen creëert draagvlak, wat ten goede kan komen aan het aantal deelnemers.
- Het eindfeest dat wordt georganiseerd aan het einde van iedere brede school editie is een groot succes. Dit succes blijkt niet zozeer uit de opkomst van publiek als wel uit de motivatie die het aan leerlingen geeft om deel te nemen aan een workshop. Het eindfeest geeft de leerlingen het idee naar iets toe te werken. Het maakt de insteek van de workshops daardoor meteen heel praktisch van aard.

Daarnaast beschouwen de deelnemers de volgende punten op het gebied van programmering als knelpunten:

De laatste editie van de brede school kenden een opkomst van 8% van het aantal potentiële deelnemers.⁴ Dit wordt gezien als een zeer matige opkomst. Het grootste aantal

³ Afhankelijk van de workshop scoren de deelnemende leerlingen de workshop tussen de 60 en 100% als leuk tot heel leuk.

⁴ Op het Grotius College namen in het najaar van 2005 110 leerlingen deel aan brede school workshops. Dit komt neer op een deelname van ca. 10% van de 1087 vmbo leerlingen van deze school. Op het Stanislas College namen in dezelfde periode 70 leerlingen deel aan de brede school. Van de 1125 leerlingen is dit ca. 6%. Op het Christelijk Lyceum Delft schreven 61 van de 790 leerlingen zich in voor de workshops, wat neer komt op een

inschrijvingen komt overigens uit de brugklassen en van allochtone leerlingen. Tabel 4 Inschrijvingen per school in aantallen leerlingen geeft een overzicht van de inschrijvingen in aantallen leerlingen sinds de start van de brede school2.

Op het Grotius College hebben leerlingen zich voor vier edities kunnen inschrijven, op het Stanislas voor twee en op het CLD heeft pas één editie van de brede school2 plaatsgevonden. De inschrijvingen per school liggen op dit moment ver onder de maximale workshopcapaciteit, die op ongeveer 200 per school per editie ligt.

Inschrijvingen (per school in aantallen leerlingen)				
Editie	Grotius College	Stanislas College	Christelijk Lyceum Delft	Totaal
Voorjaar 2004	121	X	X	121
Najaar 2004	116	X	X	116
Voorjaar 2005	119	78	X	197
Najaar 2005	110	70	61	241
Totaal	466	148	61	675

Tabel 4 Inschrijvingen per school in aantallen leerlingen

- Voor workshops wordt een standaardduur van anderhalf uur ingeroosterd, terwijl sommige workshops gebaat zijn bij een langere of kortere duur.
- Het huidige aanbod bestaat alleen uit actieve workshops, waarin leerlingen wordt gevraagd fysiek actief bezig te zijn. Leerlingen die niet geïnteresseerd zijn in dit type activiteiten, worden daardoor min of meer uitgesloten van deelname aan een brede school workshop. Uit de leerlingenenquête blijkt dat leerlingen die nog nooit hebben deelgenomen aan een brede school activiteit dit wel zouden overwegen als het programma andere workshops biedt.
- Teveel workshops vinden tegelijkertijd plaats, waardoor leerlingen die geïnteresseerd zijn in meerdere workshops geen keuze maken voor één specifieke workshop, maar de ene week naar de ene workshop en de volgende week naar de andere workshop gaan.
- Het workshopaanbod is te veel gericht op 'fun'. Het de vraag of de brede school daardoor niet aan haar doel voorbij schiet.

deelname van ca. 8%. Gemiddeld over de drie scholen is het deelnamepercentage voor de brede school editie najaar 2005 8%.

3 Uitkomsten stemrondes

Tijdens de interactieve evaluatiewerkshops hebben de deelnemers hun mening kunnen geven door middel van stemmingen. In dit hoofdstuk komen de uitkomsten van de drie stemrondes aan bod: over de succesfactoren en de knelpunten in de huidige brede school aanpak (3.1), en over het al dan niet behalen van de doelstellingen van de brede school (3.2).

3.1 Successen en knelpunten

In de eerste stemronde konden de deelnemers aangeven wat voor hen de belangrijkste succesfactoren van de brede school zijn. Tabel 5 geeft een overzicht van de uitkomsten van de stemronde over de voornaamste successen.⁵

Top-7 Successen brede school2.	
1.	Bereidheid van de kant van de scholen om een actieve rol in de doorontwikkeling van Brede School2 te spelen.
2.	Kans die brede school2 biedt aan leerlingen om kennis te maken met een breed scala aan activiteiten.
3.	De brede school heeft (inhoudelijke) samenwerking tussen cultuuraanbieders gegenereerd en daarmee discussie.
4.	Benoeming van contactpersonen op de deelnemende scholen en het feit dat zij samen met de makelaar de organisatie op zich nemen.
5.	De brede school2 heeft veel leerlingen bereikt en enthousiast gemaakt.
6.	Het begrip "brede school2" en de doelstellingen van dit programma zijn steeds meer bekend geraakt binnen de drie scholen.
7.	De brede school2 heeft een goed functionerende website.

Tabel 5 Resultaten stemming Successen

In de tweede stemronde is de deelnemers gevraagd aan te geven wat ze zien als de belangrijkste knelpunten in de huidige brede school (Tabel 6).

⁵ In de avondsessie zijn de belangrijkste successen en knelpunten van de middagsessie als eerste input gebruikt. Vervolgens is de deelnemers van de avondsessie gevraagd de uitkomsten van de middagsessie aan te vullen. De weergegeven resultaten zijn de resultaten van de avondsessie, waar de uitkomsten van de middagsessie in verweven zitten. Voor de exacte uitkomsten van de stemming van de middagsessie zie bijlage 3.

Top-8 Knelpunten brede school2.	
1.	Te weinig aansluiting bij regulier lesaanbod.
2.	Hoge uitval van leerlingen tijdens workshops.
3.	'Zorg' is één van de componenten van de brede school. Instellingen als Zorgplatform worden nog nauwelijks gezien als aanbieders en ze worden dan ook te weinig betrokken bij de programmaontwikkeling.
4.	De promotie voor een nieuwe editie brede school wordt te kort van te voren gecommuniceerd, duurt te kort en is niet intensief genoeg.
5.	Leerlingen zijn in huidige aanpak met name consumerend. Ze worden te weinig betrokken bij de samenstelling en organisatie van het programma.
6.	Er gaat te weinig aandacht uit naar het slaan van een brug tussen de brede school voor het primair onderwijs en de brede school voor het voortgezet onderwijs.
7.	Scholen nemen te weinig verantwoordelijkheid voor de brede school.
8.	Gebrekkige follow-up van workshops in continu programma-aanbod van derden.

Tabel 6 Resultaten stemming knelpunten

3.2 Behalen doelstellingen brede school

De brede school voor het voortgezet onderwijs kent twee centrale doelstellingen. Deze zijn:

- Preventie: door het aanbieden van activiteiten de kans op ontsporing verminderen. De activiteiten voorkomen dat jongeren na schooltijd last in de omgeving veroorzaken.
- Leerachterstand verminderen: de brede school omvat activiteiten die de ontwikkeling van jongeren bevorderen. Hierdoor worden hun competenties uitgebreid, wat als gevolg heeft dat de leerlingen beter kunnen meekomen op school.

Deze twee centrale doelstellingen zijn uitgewerkt in de volgende (meer concrete) subdoelstellingen:

- de ontwikkelingskansen van jongeren vergroten;
- een doorgaande ontwikkelingslijn realiseren;
- een sluitend netwerk rond jongeren creëren;
- een veilige omgeving binnen en rondom de school creëren;
- het ontwikkelen van sociale competenties bij de jongeren.

Tijdens de twee workshopsessies is de deelnemers gevraagd om per subdoelstelling van de brede school2 te beoordelen in hoeverre de genoemde subdoelstellingen gerealiseerd zijn (Tabel 7).

	Doelstelling	Score ⁶
1.	Het ontwikkelen van sociale competenties bij jongeren	4,00
2.	De ontwikkelkansen van jongeren vergroten	3,35
3.	Een veilige omgeving binnen en rondom de school creëren	3,23
4.	Een sluitend netwerk rond jongeren creëren	2,41
5.	Een doorgaande ontwikkelingslijn realiseren	2,23

Tabel 7 Resultaten stemming behalen doelstellingen

De respondenten zijn van mening dat de brede school² met name bijdraagt aan het ontwikkelen van sociale competenties bij jongeren. Deze doelstelling scoort een ruime voldoende. Over de bijdrage die de brede school levert in het vergroten van ontwikkelkansen van jongeren en het creëren van een veilige omgeving binnen en rondom de school zijn de respondenten gematigd positief. Over het al dan niet behalen van de subdoelstellingen 'een sluitend netwerk rond jongeren creëren' en 'een doorgaande ontwikkelingslijn realiseren' zijn de workshopdeelnemers minder positief: voor beide wordt een onvoldoende gegeven.

De resultaten van deze stemming liggen in het verlengde van de dat het brede school programma beter afgestemd dient te worden op het reguliere onderwijscurriculum. Uitgebreidere samenwerking met de brede school voor het primair onderwijs zou ook bijdragen aan het verwezenlijken van doelstellingen die op dit moment onvoldoende scores. Daarnaast kan tevens aansluiting gezocht worden bij externe organisaties, zowel tijdens als na de workshops. Zo kunnen geïnteresseerde leerlingen na afloop van een workshop doorverwezen worden naar jongerencentra en andere aanbieders, zodat continuïteit wordt gewaarborgd.

⁶ Score 1 = doelstelling niet behaald, score 5 = doelstelling volledig behaald. De tabel bevat gewogen gemiddelden van de middag- en avondbijeenkomst.

4 Vooruitkijken

In dit hoofdstuk staat vooruitkijken centraal. Naar aanleiding van de in hoofdstuk 3 beschreven uitkomsten van de stemrondes worden in 4.1 de door de deelnemers benoemde, belangrijkste voorwaarden voor de prolongatie van de huidige successen van de brede school beschreven. In 4.2 wordt gekeken naar de voorwaarden waaraan tenminste moet worden voldaan voor het wegnemen of verzachten van de grootste toekomstige knelpunten voor de brede school⁷.

4.1 Successen

Tijdens de evaluatiewerkshops zijn de volgende voornaamste te prolongeren successen besproken:

- Inschrijven via Internet (4.1.1)
- Bereiken van een breed en groot publiek middels een breed activiteiten aanbod (4.1.2)
- Bereidheid van scholen om actief aan doorontwikkeling te werken (4.1.3), en
- Samenwerking tussen cultuuraanbieders via brede school2 (4.1.4).

Voor elk van deze successen is nagegaan wat er voor de prolongatie moet gebeuren.

4.1.1 Inschrijven via Internet

Om de inschrijving via Internet voor brede school activiteiten ook in de toekomst succesvol te laten verlopen, geven de workshopdeelnemers aan dat het van essentieel belang is om het beheer van de website structureel aan te pakken. Regelmatig komt het voor dat de website oude informatie verstrekt. Dit werkt verwarrend voor de leerlingen en wordt als funest gezien voor het aantal aanmeldingen, omdat leerlingen die van plan waren zich in te schrijven, maar verward raken door de informatie, mogelijk afzien van inschrijving.

Daarnaast noemen verschillende workshopdeelnemers het belang van inschrijven via internet op school. Docenten en mentoren zouden leerlingen in de les kort de tijd kunnen geven om zich in te schrijven voor een activiteit. Het enthousiasme van een docent of mentor kan aanstekelijk werken zodat een leerling die aarzelt over wel of niet meedoen, toch over de streep wordt getrokken en zich inschrijft. Bovendien blijkt uit de webenquête dat leerlingen soms moeite hebben om zich via internet in te schrijven voor een workshop. De hulp van een docent biedt in deze gevallen uitkomst.

Om de inschrijving via Internet te promoten zou via andere kanalen, zoals flyers en posters, de aandacht op de website van de brede school2 gevestigd kunnen worden.

⁷ Vaststelling van de belangrijkste succesfactoren en knelpunten van de Brede School2 is gedaan aan de hand van twee stemrondes onder de deelnemers aan beide bijeenkomsten.

4.1.2 Bereiken van breed en groot publiek middels breed activiteitenaanbod

Hoewel een behoorlijk aantal leerlingen heeft kennisgemaakt met de brede school², onderschrijven de deelnemers dat de capaciteit van de activiteiten nog lang niet optimaal wordt benut. De deelnemers noemen een aantal mogelijkheden om het aantal leerlingen dat deelneemt aan de activiteiten te vergroten. Ten eerste zouden docenten en mentoren de leerlingen kunnen wijzen op het nut van de activiteiten. Uiteraard zonder een al te opvoedende toon aan te slaan.

Daarnaast moet het intensieve contact tussen de makelaar en de scholen worden voortgezet, zodat bij de samenstelling van het programma er duidelijkheid is over de interesses van leerlingen. Concreet zou dit kunnen betekenen dat de leerlingen door middel van een enquête gevraagd worden naar hun voorkeur.

In aanvulling hierop wordt genoemd dat het van belang kan zijn om, voordat in zee wordt gegaan met een bepaalde aanbieder, deze eerst te screenen. Eerdere brede school edities hebben uitgewezen dat niet alle activiteiten aanslaan bij leerlingen. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de click tussen docent en leerlingen ontbreekt. Niet alle activiteitenaanbieders weten om te gaan met Vmbo-leerlingen.

Tenslotte wordt de integratie van de brede school² activiteiten in het reguliere lesprogramma genoemd als mogelijkheid om het aantal deelnemende leerlingen uit te breiden en hen kennis te laten maken met een breed scala aan activiteiten. Door de integratie vervalt deels het vrijblijvende karakter van de workshop en worden leerlingen min of meer gedwongen om aan een activiteit deel te nemen waar ze zich uit zichzelf nooit voor hadden aangemeld.

4.1.3 Bereidheid scholen om actief aan doorontwikkeling te werken

Om de bereidheid van scholen tot het spelen van een actieve rol binnen de brede school vast te houden, dienen de docenten beter geïnformeerd te worden over de inhoud van het programma en de brede school in het algemeen. Daarnaast zouden de docenten actiever betrokken kunnen worden bij het samenstellen van het brede school programma, bijvoorbeeld door ze zitting te laten nemen in een programmaraad. Toewijzing van taakuren door de schoolleiding kan een stimulerende werking hebben op docenten voor deelname aan een dergelijke raad en verdere betrokkenheid bij de brede school. Daarnaast kunnen docenten ook (beter) worden betrokken bij brede school² door hen deel te laten nemen aan één of meerdere workshops. Op deze manier krijgen zij een beter beeld van de inhoud van de school, zodat zij leerlingen juister kunnen voorlichten.

Om de bereidheid van scholen tot betrokkenheid bij de ontwikkeling van de brede school vast te houden kunnen scholen ook structureel betrokken worden bij – geformaliseerd – overleg. Scholen zouden de betrokkenheid bij het overleg kunnen aanwakkeren door per school en/of gezamenlijk een “vakgroep brede school(ontwikkeling)” op te richten.

Overigens hoeft de betrokkenheid van scholen zich niet te beperken tot docenten en schoolleiding. Ook leerlingen kunnen hun steentje bijdragen bij de ontwikkeling van de brede school. Zo kan bijvoorbeeld een leerlingenraad betrokken worden bij de samenstelling van het programma.

Tenslotte dienen scholen ook voldoende tijd te creëren voor betrokkenheid bij de brede school. Tot nu toe kregen de scholen het brede school programma aangeboden en was er niet echt sprake van een gezamenlijk project, waardoor een actieve rol bij de organisatie uitbleef.

4.1.4 Samenwerking tussen cultuuraanbieders via brede school2

De deelnemers vinden het belangrijk om de discussie ook in de toekomst in leven te houden. Daarbij vindt men een principe-uitspraak van belang over het inhoudelijke gehalte van de activiteiten. Aan de hand hiervan kan een goed programma worden samengesteld dat minder 'hapsnap' is en waarin een duidelijke rode draad te herkennen is.

Verschillende partijen hechten ook belang aan het behouden van de mogelijkheid om te experimenteren met het activiteitenaanbod. Afstemming over het inhoudelijke gehalte staat deze waarborg niet in de weg. Het zorgt er alleen voor dat de experimenten in lijn liggen met het principeakkoord.

4.2 Knelpunten

Tijdens de evaluatiewerkshops is voorts besproken aan welke voorwaarden moet worden voldaan voor het wegnemen of verzachten van de grootste toekomstige knelpunten voor de brede school2:

- de gebrekkige integratie van brede school2 activiteiten in het reguliere lesprogramma (4.2.1);
- de hoge uitval van leerlingen tijdens de brede school workshops (4.2.2);
- het gebrek aan integratie van zorgaanbieders in het programma-aanbod (4.2.3);
- de korte en beperkte promotie voor brede school activiteiten (4.2.4);
- te weinig continuïteit (4.2.5), en
- beperkte betrokkenheid van leerlingen bij de brede school organisatie (4.2.6).

4.2.1 Gebrekkige integratie brede school2 activiteiten in regulier lesprogramma

Een eerste stap in de richting van integratie van brede school activiteiten in het reguliere lesprogramma kan het aanhaken op projectweken zijn. Aangezien tijdens veel van deze projectweken het lesrooster al drastisch wordt aangepast, lenen zij zich uitstekend voor het invlechten van brede school activiteiten in het rooster. Daarnaast kan aansluiting gezocht worden bij het "nieuwe leren".

Bij het stimuleren van integratie van brede school activiteiten in het curriculum zijn het niet alleen de scholen die daarin een rol kunnen spelen. Ook aanbieders kunnen (zo mogelijk in overleg met de scholen) met hun aanbod inspelen op bijvoorbeeld thema's die in de lessen aan bod komen. De aanbieders zouden in een vroeg stadium in overleg moeten treden over wat het aanbod binnen het curriculum zou kunnen zijn.

De eerste initiatieven op het gebied van aansluiting tussen lesprogramma en brede school activiteiten zijn al genomen. Een van de workshopdeelnemers geeft bijvoorbeeld aan dat er een werkgroep is opgericht die samen met de scholen en aanbieders een viertal thema's zal uitwerken.

Tenslotte wordt ook het betrekken van docenten bij de workshops genoemd als instrument ter stimulering van de integratie. De docenten kunnen zelfs ingeschakeld worden voor het geven van workshops.

4.2.2 Hoge uitval van leerlingen tijdens workshopronde

De deelnemers aan de workshop doen verschillende suggesties om de uitval in de toekomst terug te dringen. Een eerste suggestie is het vragen van een (symbolisch) bedrag aan leerlingen als onderpand voor deelname aan een workshop. Op het moment dat een leerling bij alle workshops aanwezig is geweest, ontvangt hij of zij het onderpand weer retour. Door het vragen van een onderpand zullen leerlingen minder snel geneigd zijn om bij het minste of geringste niet op te komen dagen bij een workshop.

Een tweede voorstel, in feite een variant op het eerste voorstel, is om een beloningssysteem in te voeren. Leerlingen die zich aanmelden voor een workshop en bovendien iedere week aanwezig zijn kunnen punten verdienen die zij kunnen inzetten bij hun studie.

Daarnaast zou vaker en nadrukkelijker geïnformeerd moeten worden waarom leerlingen niet komen opdagen. Bij de brede school voor het primair onderwijs gebeurt dit stelselmatig. Leerlingen voelen hierdoor meer druk om te komen. Als ze niet komen opdagen is er iemand die contact met hen opneemt en hen 'lastige vragen' stelt. De school zou in deze mogelijk een inspanningsverplichting aan moeten gaan (op die manier laat de school ook zien dat zij wegblijven na aanmelding niet tolereert).

Als laatste suggestie wordt een duidelijke promotie genoemd van wat deelname aan de brede school inhoudt. Veel leerlingen zien inschrijving op dit moment nog als veel te vrijblijvend.

4.2.3 Gebrek aan integratie van zorgaanbieders in programma-aanbod

De in 4.2.1 genoemde werkgroep wordt op korte termijn uitgebreid met zorgaanbieders, zodat aanbod en vraag op het gebied van zorggerelateerde activiteiten gemakkelijker op elkaar afgestemd kunnen worden. In de nabije toekomst zou dit moeten leiden tot zorgactiviteiten binnen het brede school aanbod.

Daarnaast kan worden gezien of de welzijnsorganisatie BWD betrokken kan worden bij de brede school. Zij zouden bijvoorbeeld in de jongerencentra verspreid over de verschillende Delftse wijken activiteiten kunnen aanbieden.

Hoewel verschillende deelnemers aanhalen dat de brede school op dit moment soms te veel een "fun" karakter heeft, moet bij het samenstellen van zorggerelateerde activiteiten dit "fun"-element in zekere mate aanwezig zijn. Omdat deze activiteiten (zeker in verhouding tot het huidige aanbod) wel eens heel serieus gevonden kunnen worden door de leerlingen, moet het "fun"-gehalte van de activiteit ook duidelijk gecommuniceerd worden naar de leerlingen. Zo niet, dan is het mogelijke resultaat het uitblijven van inschrijvingen.

4.2.4 Korte en beperkte promotie brede school

Veel deelnemers zijn het eens met het standpunt dat de promotie wel wat meer "lawaai mag maken". Op dit moment is het allemaal nog wat braaf en summier. De grootte van het budget dat door de gemeente beschikbaar is gesteld, laat een explosievere promotie ook niet toe.

De mogelijkheid wordt dan ook geopperd dat scholen ook een steentje dienen bij te dragen, niet alleen op materieel gebied, maar ook in termen van personeelsinzet. De verwachting is overigens dat op het moment dat de rol van de scholen in de programmering actiever wordt, docenten uit zichzelf actiever met de promotie van de brede school

aan de slag zullen gaan. Bijvoorbeeld door tijdens lesuren het programma van de brede school aan te prijzen.

Dit sluit aan op de opmerking dat de publiciteit rondom de brede school op een meer decentrale wijze plaats mag vinden. Het ontwikkelen en de uitvoering van de promotie hoeven niet alleen vanuit de gemeentelijke afdeling Communicatie gedaan te worden.

Daarnaast wordt voorgesteld om de promotie wat langer te laten duren. Op dit moment vindt promotie voor de brede school alleen kort voor de start van een nieuwe inschrijfronde plaats. Om de brede school meer onderdeel te laten zijn van de school, is het wellicht interessant om de promotieactiviteiten op een meer reguliere basis te laten plaatsvinden. Op deze manier worden leerlingen vaker geconfronteerd met het fenomeen brede school en wordt het meer "eigen".

4.2.5 Te weinig continuïteit

Het merendeel van de aanwezige personen bij de workshops kan zich vinden in de opmerking "Leuk, zo'n eerste kennismaking met een bepaalde activiteit, maar wat dan?" De huidige aanpak van de brede school voorziet niet in het doorverwijzen van leerlingen op het moment dat hun interesse door deelname aan een workshop is aangewakkerd. Het zorgen voor continuïteit zou in de toekomst onderdeel moeten uitmaken van de brede school. Dit kan bijvoorbeeld door aan het einde van de workshop folders uit te delen, waarin informatie staat over welke vervolgcursussen er zijn en wie deze cursussen aanbiedt. Men zou in deze kunnen beginnen met het maken van afspraken met partijen die vervolgcursussen aanbieden. Denk bijvoorbeeld aan afspraken over promotie of speciale tarieven voor vervolgcursussen voor brede school deelnemers.

4.2.6 Beperkte betrokkenheid leerlingen bij brede school organisatie

Op één van de deelnemende scholen is recent een programmaraad ingesteld waarin ook leerlingen zitting hebben. Een dergelijke raad zou ook binnen de andere twee scholen opgericht kunnen worden om de betrokkenheid van leerlingen te vergroten.

Daarnaast kan de website van de brede school uitgerust worden met een stemmodule, zodat leerlingen de mogelijkheid hebben om aan te geven waar hun interesse naar uitgaat op het gebied van brede school activiteiten. Hierbij wordt wel aangemerkt dat ook al geef je een leerling de mogelijkheid om zijn of haar voorkeur aan te geven, dit nog niet betekent dat deze leerling zich ook daadwerkelijk zal inschrijven voor de workshop. Jongeren zijn erg zuinig op hun vrije tijd.

5 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk presenteren we de voornaamste conclusies en aanbevelingen op basis van de informatie in de voorgaande hoofdstukken. Onze voornaamste informatiebron is wat de leerlingen in de webenquête hebben geantwoord en wat de deelnemers aan de evaluatiewerkshops naar voren hebben gebracht. Om maximaal profijt te trekken van de kennis en ervaring van de deelnemers is hen tijdens de workshops gevraagd om suggesties en ideeën in te brengen ter versterking van toekomstige brede school initiatieven. Een aantal van deze suggesties en ideeën zijn door de onderzoekers gebundeld en – waar opportuun – omgezet in aanbevelingen die in overeenstemming zijn met de inbreng van betrokkenen bij de evaluatie.

Een hoofdconclusie is dat van uiteenlopende kanten het signaal komt dat de brede school op de goede weg is. Sinds de start twee jaar geleden is er duidelijk sprake van groei, zowel in het aantal deelnemende scholen als in het aantal aanbieders. De brede school staat nu op een punt van doorontwikkeling en professionalisering.

Gemeten naar de doelstellingen van de brede school2 vinden de deelnemers aan de evaluatiewerkshops dat de brede school2 vooral bijdraagt aan de ontwikkeling van sociale competenties bij jongeren. Deze doelstelling scoort een ruime voldoende. Over de bijdrage van de brede school aan het vergroten van ontwikkelkansen van jongeren en het creëren van een veilige omgeving binnen en rondom de school zijn de respondenten gematigd positief. Over het al dan niet behalen van de subdoelstellingen 'een sluitend netwerk rond jongeren creëren' en 'een doorgaande ontwikkelingslijn realiseren' zijn de workshopdeelnemers minder positief.

Betrokkenen hebben een groot aantal pluspunten ("successen") van de brede school2 benoemd. De belangrijkste zijn:

- Toenemende bekendheid met het concept "brede school2" en haar programma-doelstellingen bij de drie deelnemende scholen.
- de bereidheid bij scholen tot het spelen van een actieve rol in de doorontwikkeling van brede school2.
- brede school2 biedt leerlingen de gelegenheid tot kennismaking met een breed scala aan activiteiten. Veel leerlingen zijn hiermee bereikt en enthousiast gemaakt.
- Culturaanbieders werken via brede school2 (inhoudelijk) samen.
- Op de deelnemende scholen zijn contactpersonen benoemd die samen met de makelaar de organisatie op zich nemen.
- De goed functionerende website van brede school2.

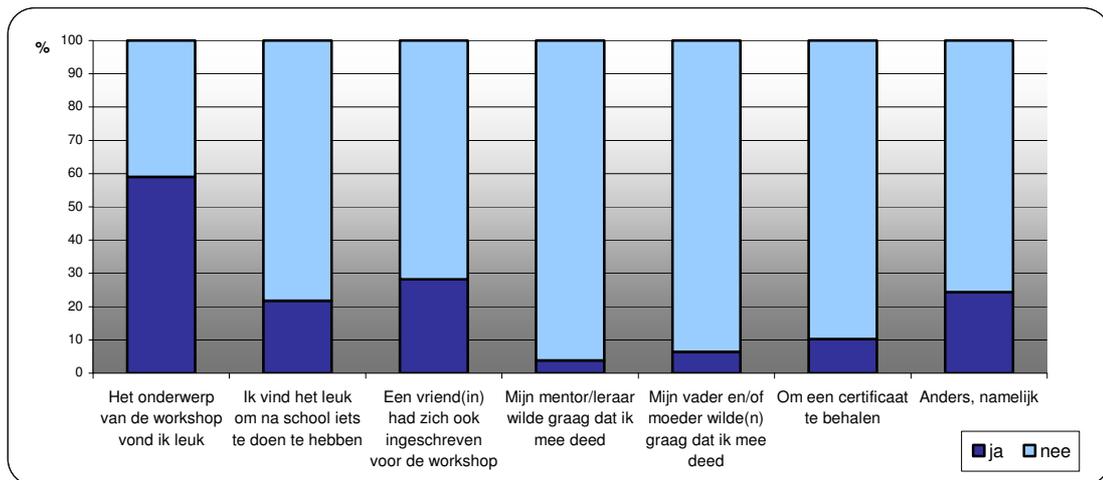
Daarnaast zijn er ook kneelpunten genoemd. De meeste daarvan zijn ook verbeterpunten. We laten de voornaamste daarvan hieronder de revue passeren.

1. Meer betrokkenheid van leerlingen bij organisatie

Leerlingen zijn in huidige aanpak vooral – enigszins vrijblijvende – consumenten van een gratis aanbod. De huidige brede school aanpak maakt nog – in de ogen van velen: te – weinig gebruik van de bereidheid om mee te werken en van de capaciteiten van leerlingen.

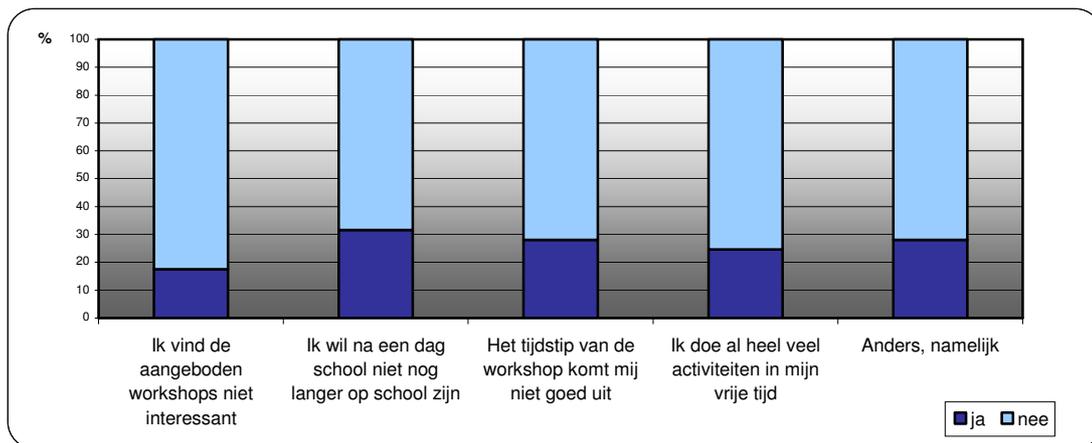
Meer betrokkenheid van leerlingen vergt in eerste instantie een (tijds)investering, maar verschillende workshopdeelnemers delen de overtuiging dat dit op langere termijn voordelen oplevert:

- leerlingen kunnen tijdens de organisatie interessante *leerervaringen* opdoen.
- Organisatoren kunnen uit de eerste hand horen wat leerlingen bezighoudt en *welk workshopaanbod zij graag willen zien*. En dat vormt een belangrijk aangrijpingspunt voor bevordering van deelname aan brede school activiteiten. Voor leerlingen die al eens hebben meegedaan aan een workshop, is het workshopthema de belangrijkste reden om in te schrijven (Figuur 2 Redenen om deel te nemen aan een workshop).

Figuur 2 Redenen om deel te nemen aan een workshop

- De lastig te vangen groep leerlingen die nog nooit heeft deelgenomen kan via directe betrokkenheid van leerlingen wel overgehaald worden tot inschrijving. Voor deze groep is er geen eenduidige reden om niet deel te nemen (Figuur 3 Redenen om niet deel te nemen aan een workshop).

Figuur 3 Redenen om niet deel te nemen aan een workshop

- Als leerlingen betrokken worden bij de organisatie, kunnen ze eventuele knelpunten signaleren en bijdragen aan het vinden van een oplossing daarvoor.

2. Stem het Brede School programma af op het reguliere curriculum

Betrokkenen vinden het een gemiste kans dat het programma van de brede school2 niet beter is afgestemd op het reguliere schoolcurriculum. Nu laat die aansluiting nog veel te wensen over. Verwant aan deze verbeteropties is de klacht dat scholen te weinig verantwoordelijkheid nemen voor de brede school. Onder de workshopdeelnemers is er groot draagvlak voor het laten meelopen van de brede school programmering met het reguliere schoolcurriculum. Beter afstemming biedt alle betrokken partijen voordelen:

- docenten kunnen in hun lessen inspelen op workshops om zo praktijktoepassingen te verduidelijken.
- Leerlingen kunnen in de praktijk toepassen wat ze in de klas hebben geleerd. Daardoor blijft lesstof beter 'hangen'.
- Workshopaanbieders krijgen te maken met (nog) enthousiastere leerlingen die beschikken over achtergrondkennis die op school is opgedaan.

Bij deze verbeteroptie plaatsen we twee kanttekeningen. In de eerste plaats is het van belang om af te wegen in welke mate de brede school een binnenschoolse dan wel buitenschoolse activiteit dient te zijn. De mening van de leerlingen is in deze discussie cruciaal: beschouwen zij de brede school activiteiten als een verlenging van hun schooldag of kunnen zij het onderscheid tussen het reguliere lesprogramma en Brede School activiteiten gemakkelijk maken.

In de tweede plaats zijn het niet alleen de scholen die een rol kunnen spelen in het stimuleren van integratie van brede school activiteiten in het curriculum. Ook aanbieders kunnen (zo mogelijk in overleg met de scholen) met hun aanbod inspelen op bijvoorbeeld thema's die in de lessen aan bod komen. De aanbieders zouden in een vroeg stadium in overleg moeten treden over wat het aanbod binnen het curriculum zou kunnen zijn.

3. Verduidelijk de rol van betrokken partijen

Gerelateerd aan bovengenoemd punt (afstemming op het reguliere schoolcurriculum) is de duidelijke afbakening van rollen tussen betrokken partijen bij brede school2. Dat geldt in het bijzonder voor de rol die aan scholen wordt toegedacht. Tijdens de evaluatiewerkshops is gebleken dat betrokkenen het niet eens zijn over de rol die onderwijsinstellingen op dit moment spelen binnen de brede school. Enerzijds is er een groep tevreden over de betrokkenheid van de scholen. Anderzijds zijn er ook die vinden dat de school te weinig verantwoordelijkheid en initiatief neemt en te veel over laat aan de gemeente.

Voor een soepele doorontwikkeling is het is van groot belang op korte termijn te komen tot een duidelijke afbakening en definiëring over wat van welke partij wordt verwacht.

4. Communiceer duidelijk de doelstellingen van de brede school2

Opvallend veel workshopdeelnemers zijn slecht of zelfs niet op de hoogte van de doelstellingen van het brede school2 programma. Dat kan aangemerkt worden als verontrustend, zeker aangezien het mensen betreft die relatief veel betrokken zijn bij de brede school. Het ligt voor de hand te veronderstellen dat een groot aantal mensen die minder nauw betrokken is bij de brede school, maar van wie wel een enthousiasmerende rol verwacht wordt, helemaal niet op de hoogte is van de doelstellingen.

Voor de verdere ontwikkeling en inbedding van de brede school² achten wij gerichte communicatie over de centrale doelen van de brede school essentieel.

5. Meer structurele promotie voor de brede school

In veler ogen verdient de brede school een sterker aangezette promotie dan nu het geval is: wat meer "lawaai maken" mag wel, nu is het allemaal "nog wat braaf en summier". Brede school activiteiten worden veelal nog te kort van te voren gecommuniceerd, de promotiecampagne duurt te kort en is niet intensief genoeg.

Het beperkte promotiebudget van gemeentewege laat een meer uitgesproken promotie-aanpak niet toe. Betrokkenen suggereren daarom:

- om scholen materieel en in termen van personeelsinzet hieraan bij te laten dragen. Verwacht wordt dat met een actievare rol van scholen in de programmering ook docenten uit zichzelf actiever met de promotie van de brede school aan de slag zullen gaan (bijvoorbeeld tijdens lesuren).
- om de publiciteit rondom de brede school meer decentraal in te steken, en in elk geval niet alleen vanuit de gemeentelijke afdeling Communicatie.
- Om gedurende een langere periode en op een meer reguliere basis aan brede school promotie te doen, en niet – zoals nu – alleen kort voor de start van een nieuwe inschrijfronde.

6. Vergroot het commitment bij leerlingen

Een onmiskenbaar knelpunt betreft het niet op komen dagen na een inschrijving en de hoge uitval van leerlingen tijdens workshops. Hoge uitval is in de ogen van deelnemers aan de evaluatiewerkshops het knelpunt met de op een na hoogste prioriteit. Niet komen opdagen heeft tot gevolg dat workshops vooraf volgeboekt lijken en nee moeten verkopen aan andere geïnteresseerde leerlingen. Doordat een aantal inschrijvers niet komt opdagen, blijft uiteindelijk vaak ruimte voor meer deelnemers onbenut.

In 4.2.2 wordt nader op dit knelpunt ingegaan. Verschillende verbeteropties zijn aangedragen om de uitval in de toekomst terug te dringen.

- Vraag een (symbolisch) bedrag aan leerlingen als **onderpand** voor deelname aan een workshop. Indien een leerling alle workshops heeft gevolgd, staat daar terug-gave van het onderpand tegenover. Door naar een onderpand te vragen zullen leerlingen minder snel geneigd zijn om bij het minste of geringste niet op te komen dagen bij een workshop.
- Ken leerlingen die zich aanmelden voor een workshop en bovendien iedere week aanwezig zijn, **punten** toe die zij kunnen inzetten bij hun studie, of beloon ze door aan het einde van een reeks bijeenkomsten een **gadget** uit te reiken aan leerlingen die steeds aanwezig zijn geweest. Beloning werkte goed bij een brede school activiteit in het primair onderwijs.⁸

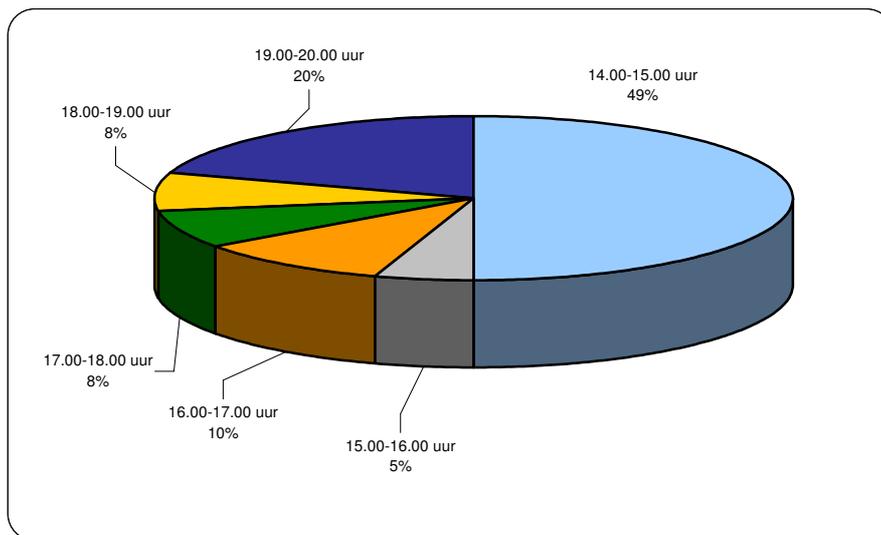
⁸ Deelnemers aan een sportactiviteit kregen aan het einde van de serie bijeenkomsten een sportjack wanneer zij iedere keer aanwezig waren geweest.

- **Informeer vaker en nadrukkelijker** waarom leerlingen niet komen opdagen. Bij de brede school in het primair onderwijs gebeurt dit stelselmatig. Leerlingen voelen hierdoor meer druk om te komen. Als ze niet komen opdagen is er iemand die contact met hen opneemt en hen 'lastige vragen' stelt. De school zou in deze mogelijk een inspanningsverplichting aan moeten gaan (op die manier laat de school ook zien dat zij wegblijven na aanmelding niet tolereert).
- **Communiceer duidelijk** wat deelname aan de brede school inhoudt. Veel leerlingen zien inschrijving op dit moment nog te veel als vrijblijvend.

7. Zorg voor adequate timing van de workshops

Een groot aantal leerlingen geeft aan interesse te hebben in deelname aan een workshop bij wijziging van het tijdstip waarop de workshop plaatsvindt. Op de vraag naar welk tijdstip de voorkeur uitgaat, kiest de helft van de respondenten (50%) voor het tijdstip 14.00-15.00 uur (zie Figuur 4). Het tijdstip 19.00-20.00 behaalt 20% van de stemmen. Hieruit kan opgemaakt worden dat leerlingen er de voorkeur aan geven om:

- direct aansluitend op het reguliere lesprogramma aan een workshop deel te nemen, of
- een flinke tussenperiode (van enige uren) te hebben tussen het einde van een lesdag en het begin van de workshop.

Figuur 4 Voorkeurstijdstip voor workshops

De voor de hand liggende verbeteroptie is om de tijdsplanning van de workshops goed af te stemmen op de voorkeur van de doelgroepleerlingen.

8. Zorg voor meer continuïteit in het aanbod

Nu dragen brede school initiatieven vaak een incidenteel karakter waarop een meer structureel vervolg ontbreekt. Veel betrokkenen zien in het brengen van continuïteit in het aanbod aanzienlijk potentieel tot verbetering en versterking van de brede school formule. Twee verbeteropties worden aangedragen.

- Bied het workshoopaanbod gedurende het **gehele schooljaar** aan in plaats van de huidige twee maal per jaar.
- Zorg voor **vervolgaansluiting** op het brede school programma door leerlingen door te verwijzen op het moment dat hun interesse door deelname aan een workshop is aangewakkerd, bijvoorbeeld door aan het einde van de workshop folders uit te delen met informatie over welke vervolgcursussen er zijn en wie deze cursussen aanbiedt. In het verlengde daarvan kunnen afspraken gemaakt worden met partijen die vervolgcursussen aanbieden (promotie of speciale tarieven voor vervolgcursussen voor brede school deelnemers).

Een andere vorm van continuïteit – die ook wordt bepleit – vloeit voort uit een meer nadrukkelijke koppeling tussen de brede school voor het primair onderwijs en voor het voortgezet onderwijs.

9. Zorg voor schooloverstijgend aanbod

Op dit moment wordt de maximale workshopcapaciteit – om uiteenlopende redenen – bij lange na niet volledig benut. Betrokkenen suggereren om schaalvoordelen te realiseren door:

- **workshops schooloverstijgend aan te bieden**, althans de mogelijkheden daarvoor beter te bekijken. De uitkomsten van de webenquête laten zien dat ruim de helft van de leerlingen (64,1%) er geen bezwaar tegen heeft om zich in te schrijven voor een workshop waar ook leerlingen van een andere school aan kunnen deelnemen.
- Het **eindfeest schooloverstijgend** te organiseren. Ook deze mogelijkheid vergt nadere verkenning, gelet op de verschillen in opvatting over de haalbaarheid hiervan.

10. Verbreed het aanbod

Verbreding van de huidige brede school2 aanbod naar 'zorg' wordt door velen bepleit. Zorg is immers één van de componenten van de brede school. In de huidige opzet spelen instellingen als het Zorgplatform nog amper een rol als aanbieder; zorgaanbieders zijn dan ook te weinig betrokken bij de programmaontwikkeling, zo vinden velen.

Betrokkenheid van aan zorg gerelateerde organisaties bij de programmering van het toekomstige brede school aanbod is daarom aan te bevelen. Daarnaast is ook te overwegen om de welzijnsorganisatie BWD te betrekken bij de brede school.

11. (Jaar)planning op

Betrokkenen wijzen er op dat de organisatie van de brede school vaak niet vlekkeloos verloopt. Oorzaken daarvoor zijn de al aangehaalde onduidelijkheid over welke partij wanneer voor wat verantwoordelijk is en gebrekkig overzicht wanneer welke actie ondernomen dient te worden.

Een oplossing voor dit probleem is het kiezen van een partij die verantwoordelijk is voor het opstellen van een (jaar)planning met bijbehorende acties en voor het communiceren van deze planning naar alle betrokken partijen. Zo weet iedereen waar hij of zij aan toe is.

Bijlage 1 Workshopprogramma⁹

Tijd	Activiteit
Vanaf 13:30	Ontvangst (koffie / thee)
14:00	Opening <ul style="list-style-type: none">- Toelichting evaluatie en programma door Rob Bilderbeek (Dialogic)- Voorstelronde- Toelichting Elektronische Vergaderruimte (EVR) door Tiny van der Ven
14:15	Deel I Korte terugblik op afgelopen edities van brede school2 <ul style="list-style-type: none">- Identificatie van knelpunten en succeservaringen (denk aan communicatie (intern en extern), budgettering, focus op juiste kwaliteitscriteria)- Behalen van doelstellingen brede school2
15:10	Pauze
15:25	Deel II Brainstorm over toekomst brede school2 <ul style="list-style-type: none">- Definiëren van plan van aanpak naar aanleiding van knelpunten en succeservaringen
16:40	Deel III Advies/wilde ideeën <ul style="list-style-type: none">- Mogelijkheid tot het spuien van wilde ideeën en laatste tips voor het evaluatie team aan de hand van concrete vragen.
16:55	Afsluiting <ul style="list-style-type: none">- Rondvraag, etc.
17:00	Einde

⁹ Middag- en avondbijeenkomst verliepen volgens hetzelfde programma

Bijlage 2 Overzicht workshopdeelnemers

Middagbijeenkomst 14.00 - 17.00 uur		
Ab van Bruggen	Locatiedirecteur	Grotius College
Evert van Beilen	Contactpersoon BS	Christelijk Lyceum Delft
Renate Hendriks	Contactpersoon BS	Stanislas College
Hans Stakelbeek	Aanbieder fotografie	Stakelbeek Fotografie
Ilona van Dam	Aanbieder Sport	Sportschool Koster
Barbara van Gelder	Aanbieder Dance	Danceproject
Antoinette Wijffels	Aanbieder Techniek	Improve
Tamara	Leerlingenraad	Stanislas College
Meltem	Leerlingenraad	Stanislas College
Jack Boogmans	Medewerker Vakteam Milieu	Gemeente Delft
Rien Slingerland	Medewerker Vakteam Sport	Gemeente Delft
Zübeyde Erdogan	Makelaar VO	Gemeente Delft
Avondbijeenkomst 19.00 - 22.00 uur		
Ton van Adrichem	Locatiedirecteur	Stanislas College
Linda Ammerlaan	Medewerker	de Nieuwe Amateur
Rien Griep	Projectleider BS2	Gemeente Delft
Reinier Weers	Medewerker vakteam Cultuur	Gemeente Delft
Reggi Bosch	Medewerker vakteam Leefbaarheid	Gemeente Delft
Harriët van Sprang	Makelaar PO	Gemeente Delft
Ellen Tas	Makelaar PO	Gemeente Delft

Bijlage 3 Workshopresultaten

MIDDAGSESSIE

DEEL I TERUGBLIK

1) Communicatie (intern en extern)

1.a Successen Communicatie

- Lijst aanbieders werkt prettig: eerste ronde hadden we dat niet maar nu wel.
- Herkenbaar voor leerlingen en potentiële deelnemers neergezet, Duidelijk beeldmerk en positionering
 - ☒ Verbondenheid met brede school Primair Onderwijs, herkenbaar voor leerlingen die eerst op de basisschool al hebben deelgenomen.
- Overleg met Zubeyde was erg duidelijk, goed gestructureerd en bijzonder prettig.
 - ☒ Helemaal met eens.
 - ☒ Enthousiasme van de makelaar.
 - ☒ Via mail communicatie met Zubeyde en zonodig met aanbieders werkt prettig.
 - ☒ Enthousiasme.
- School "verleid" met extra aanbod.
- Contact met Zubeyde en in de pilot met Linda van DNA was positief en stimulerend.
- Iedereen kreeg een brief opgestuurd naar huis over brede school.
- De website - inschrijvingen laten verlopen via website.
 - ☒ De leerlingen konden daardoor thuis ook met de ouders overleggen.
 - ☒ Het zou ook handig zijn als kinderen zich op school kunnen inschrijven.
 - ☒ Beschikbaarheid van een website.
 - ☒ Website www.bredeschooldelft.nl waar het programma staat en waar leerlingen zich kunnen inschrijven.
- Groep bijzonder enthousiaste leerlingen.
- Overleg was in principe prima. Merkte echter wel dat de communicatie met de leerlingen niet altijd optimaal was. (leerlingen bij verkeerde lokaal, etc.).
 - ☒ Het contact met de leerlingen was inderdaad niet optimaal, want als het lokaal gewijzigd was, wisten de leerlingen niet dat ze ergens anders moesten zijn.

1.b Knelpunten / verbeterpunten Communicatie

- Kinderen konden zich op school inschrijven, maar niemand was op de hoogte!
- Als de lessen niet doorgingen was het moeilijk iemand te bereiken van school.

- Gebruikte boekje sluit niet aan bij de doelgroep.
- De werking van de website en de planning m.b.t. oplevering.
 - ☒ Aanloopproblemen.
- Verantwoordelijkheid inschrijvingsprocedure niet altijd helder.
- We hoorden een dag van tevoren dat de flyers de volgende dag uitgedeeld moesten worden. Aangezien we ook gewoon les moeten geven was dat op te korte termijn.
- Afstemming bestaande aanbod en brede school aanbod is moeilijk van buitenaf te doen.
- Op website staat een maximum aan leerlingen met het gevolg dat leerlingen niet inschrijven als een workshop vol zit. De praktijk leert dat er meestal een aantal leerlingen niet op komt dagen. Dus je kunt het maximum iets hoger maken.
 - ☒ Als er toch enthousiaste losse leerlingen staan, terwijl je al 'vol' zit.
- Als er een lokaal gewijzigd was waar de workshop plaatsvond/vindt, is het niet helemaal duidelijk waar de leerlingen dan heen moeten, waardoor een aantal leerlingen niet bij de workshop aanwezig kan zijn.
 - ☒ Heel vaak wordt niet eens doorgegeven dat een lokaal gewijzigd wordt.
- Voor externen buiten school was de communicatie en structuur ondoorzichtig.
- Onduidelijk welke opvoedkundige waarden wij door willen geven zoals op tijd komen en iets proberen, niet gillen, etc.
- Terugkoppeling na de eerste sessie m.b.t. leerlingen die niet kwamen opdagen, was er wel; daarna is er geen informatie meer geweest over welke leerlingen ontbraken.
 - ☒ Voor leerlingen moet duidelijker worden: als je ingeschreven hebt, moet je er wel vervolg aangeven door te komen of af te zeggen.
 - ☒ Voor de leerlingen: opgeven = komen! (of netjes afmelden).
- Als de leerlingen een les uitval hebben, blijven ze niet wachten totdat de cursus gaat beginnen.
- Voorbereidingstijd voor inschrijving is te kort.
 - ☒ Te weinig tijd!

2) Budgettering

2.a Successen Budgettering

- In de pilotperiode was voldoende budget beschikbaar om meeste wensen van de scholen waar te maken.
- In mijn beleving waren er geen financiële beperkingen of problemen waardoor zaken niet gerealiseerd zouden kunnen worden.
- Voldoende startbudget om mensen enthousiast te krijgen.

- Budgetten van verschillende afdelingen bij elkaar gebracht en zodoende meer mogelijk gemaakt.
- In mijn beleving was er voldoende budget om uitdagende en vernieuwende workshops op te zetten.

2.b Knelpunten / verbeterpunten Budgettering

- Niet genoeg geld voor het eindfeest.
 - ☒ Studio eindfeest kon niet doorgaan door het bepaalde budget. Er was wel veel vraag naar door de leerlingen zelf, die vonden het ook zeer jammer dat het dan ook deze periode er niet was.
- Teveel geleund op projectbudget en te weinig nagedacht over structurele financiering.
- Teveel geld gaat op aan dingen die niet bij de kinderen komen.
 - ☒ M.n. teveel geld naar communicatie en coördinatie.
- School heeft geen budgetverantwoordelijkheid en is daardoor niet bij machte om echt te sturen.
- Sponsorwerving voor eindfeest door de leerlingen (onder begeleiding).
- De cursusaanbieder een beetje mee laten helpen met eindfeest.
- Indien er gesponsord wordt is het compleet onduidelijk in welke verhouding tot het totaal en waar het toe leidt.
- Door koppeling met andere schoolse activiteiten kan kostenefficiëntie behaald worden. Bijvoorbeeld schoolfeest ook ouderejaars samen met optredens, etc.
- Door leerlingen het gehele jaar te begeleiden en een structuur op te zetten kunnen leerlingen meer zelf doen. Bijvoorbeeld een technisch comité waar leerlingen 2-3 jaar in actief zijn.
- Continuïteit.
- Op de eindfeesten is de opkomst op het Stanislas erg laag. Deze keer gaan we (ook omdat er te weinig budget is) een Open Podium houden.

3) Organisatie

3.a Successen BS2 Organisatie

- Het evalueren van Brede school2 getuigt van doorontwikkeling en professionalisering van de Brede School activiteiten.
 - ☒ Goede evaluatie / bewaking.
- Het is over het algemeen leuk dat het direct na school is.
- Gemeentelijke organisatie waarbij school weinig last had /heeft van de organisatielast die dat met zich meebrengt.

- Veel nieuwe contacten door verschillende organisaties die zich willen profileren op dit gebied.
- Bij Rap merk je dat de leerlingen die mee hebben gedaan met de Brede school bij Vincent (de docent) blijven komen. Krijgen kans om op te treden en leerlingen hebben de weg naar de Nieuwe Amateur gevonden.
- Scholen moeten meer verantwoordelijkheid nemen voor de brede school en dienen rekening te houden met de roosters.
- Op iedere school zijn contactpersonen beschikbaar die samen met de makelaar de organisatie op zich nemen en die meebeslissen over het programma.
- Werken met peer educators in dance workshop heeft successen en uitdagingen gebracht.

3.b Knelpunten / verbeterpunten Organisatie

- De organisatie van het gehele programma moet meer geïntegreerd worden in het totale lesprogramma (bijv een lichtworkshop integreren in natuurkunde lessen).
 - INTEGRATIE MET CURRICULUM!
 - Aansluiten met het curriculum en bevlogen docenten geeft continuïteit.
 - Jammer dat het programma aan het einde van de schooldag wordt aangeboden. Deelnemers maakten vaak een vermoeide indruk.
- Indien de lesdag te lang is geweest is de aandacht weg en kan slechts een lichte activiteit nog boeien.
- De kick-off was, hoe goed en enthousiast bedoeld, rommelig. Te veel leerlingen in de grote aula bleven achterin hangen; slechts een klein deel was enthousiast voorin te vinden. Een 'kleinschaliger' aanpak zal beter werken.
 - Kick-offs rommelig.
 - De kick-off misschien bij de cursusaanbieder zelf houden.
- Soms in tijd overlappende workshops op verschillende scholen geeft wat logistieke stress.
- Het is lastig om leerlingen enthousiast te krijgen voor een workshop die na schooltijd op school of buiten school plaatsvindt. Het is hun vrije tijd.
- De feesten waren goed van sfeer, maar ik miste soms publiek en vaak was het ook wat rommelig.
 - Presentatie op slotavond was erg rommelig en niet voldoende.
- Misschien toch een idee om het onder schooltijd te doen i.p.v. gym.
 - Gym in stand houden, nooit iets in plaats van doen, dan schiet je je doel voorbij.
- Kwaliteit / integriteit toetsen van aanbieders.

- Erg weinig inschrijvingen op het Stanislas voor het voorjaarsprogramma. We hebben vooraf geïnventariseerd waar de voorkeur van de leerlingen naar uit ging, maar toch weinig inschrijvingen. Leerlingen zijn zuinig op hun vrije tijd.
 - ☒ Voor de organisatoren is dit een teleurstelling.
 - ☒ Op het Stanislas was vooral het probleem dat roosters gelijk vielen met de workshop en dat de meeste leerlingen niet wisten wanneer de inschrijvingen begonnen.
- Als de scholen belang hebben bij de programma's moeten zij meer verantwoordelijkheid nemen m.b.t. organisatie.
 - ☒ Meer verantwoordelijkheid en ook middelen bij de school.
- Gecancelde workshops zijn al wel ingepland, dus als er weinig inschrijvingen zijn is dat vrij vervelend.
- Leuk zo'n eerste kennismaking, maar wat dan? Veel zaken kunnen door school, verenigingen en clubs opgepakt worden maar daarvoor ontbreekt organisatie. Bijvoorbeeld doorstroming naar Vrije Akademie of Delftse Komodie. Nieuw opgedane ervaringen worden dan verder uitgebouwd.
 - ☒ Zijn er contacten gelegd met jongerenorganisaties in Delft?
- Je kunt niet opboksen tegen de kermis of andere gemeentelijk hoogtepunten en je hebt wel een eindpresentatie te doen!
- Vertalen naar/aansturing van mentoren.
- De lokaalruimtes niet altijd beschikbaar en in de hallen ben je erg 'kwetsbaar' en zichtbaar voor de school, dat geeft veel onrust.
- Zelfde enthousiaste leerlingen doen alle workshops en komen dan in de knel bij eindpresentatie.
- Raamovereenkomsten met school en vanuit gemeente de helpende hand bieden, niet te veel aanbod gericht vanuit de gemeente bedenken.
- Doorlopen van de hele workshop.
- Als de school belang heeft bij de programma's:>> dan ook medefinanciering.
- Misschien een idee om de programmering te laten meelopen met het reguliere schoolprogramma?

4) Programmering

4.a Successen Programmering

- Kans om korte krachtige workshops aan te bieden: mijn specialiteit.
- Kans om cursussen uit te proberen op de doelgroep.
- Vooral leuke activiteiten, maar zijn ze ook educatief?
- Veel diversen items en onderwerpen geeft veel leerlingen de mogelijkheid om mee te doen.

- Kick-off op Stanislas was groot succes. Gezellige sfeer en motiveerde leerlingen tot inschrijven.
- Door de diversiteit aan onderwerpen worden veel leerlingen geënthousiasmeerd.
- Veel animo in de brugklassen.
- Vooral bij allochtone leerlingen was er respons; deze doelgroep is goed bereikt. Overigens is deelname van 10 % van de leerlingen een matige opkomst.
- Kennismaken met 'andere takken van sport'.
- Vooral het eindfeest was een groot succes.
- Graffiti en bodypaint waren veruit populair.
 - Nee! Daar ben ik het niet mee eens.
 - Graffiti blijft populair.
- Volle dansworkshops in pilots en in de vervolgrondes.
- Het is gelukt om een behoorlijk aantal leerlingen en scholen te bereiken / programma's aan te bieden.
 - Inmiddels draait het programma op de 3 VMBO-scholen in Delft in een zeer korte tijd.

4.b Knelpunten / verbeterpunten Programmering

- Teveel onderwerpen op het zelfde vlak waardoor leerlingen niet kunnen kiezen en van alles wat gaan doen. De programmering voorziet daar niet in. Bijvoorbeeld twee keer hetzelfde programma op andere dagen.
- Sommige onderwerpen hebben langer dan 1,5 uur programmeringstijd nodig.
- Het is jammer dat het programma maar 2 keer per schooljaar wordt aangeboden in een bepaalde periode. Ik pleit zelf voor een activiteitenaanbod waar leerlingen structureel aan kunnen meedoen.
- ik vind de workshops soms wel een cadeautje en misschien soms luxe.
- Hoe laat je leerlingen de hele workshop volgen.
 - Het niet al te saai maken!
 - Voor wat betreft de leerlingen motiveren om de gehele workshop bij je te blijven; ik heb me vanaf het begin gerealiseerd dat je toch een soort "na schooltijd wacht moeder thuis met thee en koekjes" bent. Ben hierop in gegaan door limonade en snoepjes mee te nemen. Werd bijzonder gewaardeerd!
- Doordat de deelnemers vooral voor "fun" kiezen is er geen belangstelling voor meer serieuze cursussen.
- Voor voetbalacademie was oorspronkelijk veel belangstelling. Teleurstellend dat dat niet doorging.
- Het zou goed zijn als leerlingen meer betrokken raken/zijn bij de ontwikkeling van het programma-aanbod.
- Binnenschools en buitenschool verbinden in het programma.

- Star en rigide format van de gemeente, school zelf laten bedenken.
- Meerdere aanbieders in de zelfde categorie....
- Korte cursussen (4x) met direct werken aan eindpresentatie maakt verlegen leerlingen 'bang'.
- Meeste workshops kunnen niet doorgaan of uitgevoerd worden op het eindfeest.
- Teleurstellend dat music game niet doorging.

Stemrondes

a) Stemming 'Successen'

Nr	Description	Total	n
1	De website - inschrijvingen laten verlopen via website	8	11
2	het is gelukt om een behoorlijk aantal leerlingen en scholen te bereiken / programma's aan te bieden	8	11
3	Veel diverse items en onderwerpen geeft veel leerlingen de mogelijkheid om mee te doen	7	11
4	kennismaken met 'andere takken van sport'	6	11
5	het evalueren van Brede school2 getuigt van doorontwikkeling en professionalisering van de Brede School activiteiten.	5	11
6	Op iedere school zijn contactpersonen beschikbaar die samen met de makelaar de organisatie op zich nemen en die mee beslissen over het programma.	5	11
7	Scholen moeten meer verantwoordelijkheid nemen voor de brede school en dienen rekening te houden met de roosters.	5	11
8	groep bijzonder enthousiaste leerlingen	4	11
9	iedereen kreeg een brief opgestuurd naar huis over brede school.	4	11
10	Overleg met Zubeyde was erg duidelijk, goed gestructureerd en bijzonder prettig.	4	11
11	vooral bij allochtone leerlingen was er respons; deze doelgroep is goed bereikt. Overigens is deelname van 10 % vd leerlingen een matige opkomst	4	11
12	Vooraf het eindfeest was een groot succes	4	11
13	Herkenbaar voor leerlingen en potentiële deelnemers neergezet, Duidelijk beeldmerk en positionering	3	11
14	...	3	11
15	Bij Rap merk je dat de leerlingen die mee hebben gedaan met de Brede school bij Vincent (de docent) blijven komen. Krijgen kans om op te treden en leerlingen hebben de weg naar de Nieuwe Amateur gevonden.	2	11
16	contact met Zubeyde en in de pilot met Linda van DNA positief en stimulerend	2	11
17	gemeentelijke organisatie waarbij school weinig last had /heeft van de organisatielast die dat met zich meebrengt	2	11
18	kans om cursussen uit te proberen op de doelgroep	2	11
19	Lijst aanbieders werkt prettig: eerste ronde hadden we dat niet maar nu wel.	2	11
20	Overleg was in principe prima. Merkte echter wel dat de communicatie met de leerlingen niet altijd optimaal was. (leerlingen bij verkeerde lokaal etc.)	2	11

21	veel nieuwe contacten door verschillende organisaties die zich willen profileren op dit gebied	2	11
22	werken met peer-educators in dance workshop heeft successen en uitdagingen gebracht	2	11
23	Graffiti en bodypaint waren veruit populair	1	11
24	School "verleid" met extra aanbod	1	11
25	Het is over het algemeen leuk dat het direct na school is	0	11
26	kans om korte krachtige workshops aan te bieden: mijn specialiteit	0	11
27	veel animo in de brugklassen	0	11
28	volle dansworkshops in pilots en in de vervolgrondes	0	11
29	vooral leuke activiteiten maar zijn ze ook educatief?	0	11

b) Stemming 'Knelpunten / verbeterpunten'

Nr	Description	Total	n
1	De organisatie van het gehele programma moet meer geïntegreerd worden in het totale lesprogramma (bijv een lichtworkshop integreren in natuurkunde lessen).	7	11
2	Leuk de eerste kennismaking maar wat dan? veel zaken kunnen door school, verenigingen en clubs opgepakt worden maar daarvoor mist organisatie. Bijvoorbeeld doorstroming naar Vrije Akademie of Delftse Komodie. Nieuw opgedane ervaringen worden dan verder uitgebouwd.	7	11
3	Hoe laat je leerlingen de hele workshop volgen.	6	11
4	Op website staat een maximum aan leerlingen met het gevolg dat leerlingen niet inschrijven als een workshop vol zit. De praktijk leert dat er meestal een aantal leerlingen niet op komt dagen dus het maximum iets hoger maken.	6	11
5	Doorlopen van de hele workshop.	5	11
6	Erg weinig inschrijvingen op het Stanislas voor het voorjaarsprogramma. We hebben vooraf geïnventariseerd waar de voorkeur van de leerlingen naar uit ging maar toch weinig inschrijvingen. Leerlingen zijn zuinig op hun vrije tijd.	5	11
7	Geen genoeg geld voor het eindfeest.	5	11
8	Het is lastig om leerlingen enthousiast te krijgen voor een workshop die na schooltijd op school of buiten school plaatsvindt. Het is hun vrije tijd.	5	11
9	Vorbereidingstijd voor inschrijving is te kort.	5	11
10	Als de leerlingen een les uitval hadden blijven ze niet wachten dat de cursus gaat beginnen.	4	11
11	Als de scholen belang hebben bij de programma's moeten zij meer verantwoordelijkheid nemen mbt organisatie.	4	11
12	Binnenschools en buitenschools verbinden in het programma.	4	11
13	De kick-off was, hoe goed en enthousiast bedoeld, rommelig. Te veel leerlingen in de grote aula bleven achterin hangen; slechts een klein deel was enthousiast voorin te vinden. Een 'kleinschaliger' aanpak zal beter werken.	4	11
14	Door koppeling met andere schoolse activiteiten kan kostenefficiëntie behaald worden. Bijvoorbeeld schoolfeest ook oudere jaars samen met optredens etc.	3	11
15	Het zou goed zijn als leerlingen meer betrokken raken/zijn bij de ontwikkeling van het programma-aanbod.	3	11
16	Kinderen konden zich op school inschrijven, maar niemand was op de hoogte!	3	11

17	Misschien een idee om de programmering te laten meelopen met het reguliere schoolprogramma?	3	11
18	Terugkoppeling na de eerste sessie m.b.t. leerlingen die niet kwamen opdagen, was er wel; daarna is er geen info meer geweest over welke leerlingen ontbraken.	3	11
19	Teveel geld gaat op aan dingen die niet bij de kinderen komen.	3	11
20	We hoorden een dag voor de flyers bezorgd werden dat de flyers de volgende dag uitgedeeld moesten worden. Aangezien we ook gewoon les moeten geven was dat te korte termijn.	3	11
21	Als er een lokaal gewijzigd was waar de workshop plaatsvond/vind, is het niet helemaal duidelijk waar de leerlingen dan heen moesten, waardoor een aantal leerlingen niet bij de workshop aanwezig waren.	2	11
22	Continuïteit.	2	11
23	Door leerlingen te begeleiden het gehele jaar en een structuur op te zetten kunnen leerlingen meer zelf doen. Bijvoorbeeld een technische comitee waar leerlingen 2-3 jaar in actief zijn.	2	11
24	Doordat de deelnemers vooral voor "fun" kiezen is er geen belangstelling voor meer serieuze cursussen.	2	11
25	Het is jammer dat het programma maar 2 keer per schooljaar wordt aangeboden in een bepaalde periode. Ik pleit zelf voor een activiteitenaanbod waar leerlingen structureel aan kunnen meedoen.	2	11
26	Je kunt niet opboxen tegen de kermis of andere gemeentelijk hoogtepunten en je hebt wel een eindpresentatie te doen!	2	11
27	Kwaliteit/integriteit toetsen van aanbieders.	2	11
28	Meeste workshops kunnen niet doorgaan of uitgevoerd worden op het eindfeest.	2	11
29	Onduidelijk welke opvoedkundige waarde wij door willen geven zoals op tijd komen en iets proberen, niet gillen, etc.	2	11
30	Op de eindfeesten is de opkomst op het Stanislas erg laag. Deze keer gaan we (ook omdat er te weinig budget is) een Open Podium houden.	2	11
31	Verantwoordelijkheid inschrijvingsprocedure niet altijd helder.	2	11
32	Vertalen naar/aansturing van mentoren.	2	11
33	Afstemming bestaande aanbod en brede school aanbod moeilijk van buitenaf te doen.	1	11
34	Als de lessen niet doorgingen was er moeilijk iemand te bereiken van school.	1	11
35	Als de school belang heeft bij de programma's: >> dan ook medefinanciering.	1	11
36	De feesten waren goed van sfeer, maar ik miste soms publiek en vaak was het ook wat rommelig.	1	11
37	De lokaalruimtes niet altijd beschikbaar en in de hallen ben je erg 'kwetsbaar' en zichtbaar voor de school, dat geeft veel onrust.	1	11
38	De werking van de website en de planning m.b.t. oplevering.	1	11
39	Gecancellede workshops zijn al wel ingepland, dus als er weinig inschrijvingen zijn is dat vrij vervelend.	1	11
40	Ik vind de workshops soms wel een kadootje en misschien soms luxe.	1	11
41	Indien de lesdag te lang is geweest is de aandacht weg en kan slechts een lichte activiteit nog boeien.	1	11
42	Korte cursussen (4x) met direct werken aan eindpresentatie maakt verlegen leerlingen 'bang'.	1	11

43	School heeft geen budgetverantwoordelijkheid en is daardoor niet bij machte om echt te sturen.	1	11
44	Sponsorwerving voor eindfeest door de leerlingen (onder begeleiding).	1	11
45	Star en rigide format van de gemeente, school zelf laten bedenken.	1	11
46	Teleurstellend dat music game niet doorging.	1	11
47	Teveel geleund op projectbudget en te weinig nagedacht over structurele financiering.	1	11
48	De cursus aanbieder een beetje mee laten helpen met eindfeest.	0	11
49	Gebruikte boekje sluit niet aan bij de doelgroep.	0	11
50	Indien er gesponsord wordt is het compleet onduidelijk in welke verhouding tot het totaal en waar het toe leidt.	0	11
51	Meerdere aanbieders in de zelfde categorie ...	0	11
52	Misschien toch een idee om het onder schooltijd te doen i.p.v. gym.	0	11
53	Raamovereenkomsten met school en vanuit gemeente de helpende hand bieden, niet te veel aanbod gericht vanuit de gemeente bedenken.	0	11
54	Sommige onderwerpen hebben langer dan 1,5 uur programmeringstijd nodig.	0	11
55	Soms in tijd overlappende workshops op verschillende scholen geeft wat logistieke stress.	0	11
56	Teveel onderwerpen op het zelfde vlak waardoor leerlingen niet kunnen kiezen en van alles wat gaan doen. De programmering voorziet daar niet in. Bijvoorbeeld twee keer hetzelfde programma op andere dagen.	0	11
57	Voor externen buiten school was de communicatie en structuur ondoorzichtig.	0	11
58	Voor voetbalacademie was oorspronkelijk veel belangstelling. Teleurstellend dat dat niet doorging.	0	11
59	Zelfde enthousiaste leerlingen doen alle workshops en komen dan in de knel bij eindpresentatie	0	11

c) In hoeverre zijn de doelstellingen behaald?

Nr	Description	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	Total	Average	STD	n
1	Het ontwikkelen van sociale competenties bij de jongeren			1	5	4	43	430	67	10
2	De ontwikkelingskansen van jongeren vergroten			4	5	1	37	370	67	10
3	Een veilige omgeving binnen en rondom de school creëren		2	3	2	3	36	360	117	10
4	Preventie: verminderde kans op ontsporing		3	4	3		30	300	82	10
5	Een sluitend netwerk rond jongeren creëren	1	4	2	3		27	270	106	10
6	Een doorgaande ontwikkelingslijn realiseren		5	4	1		26	260	70	10

Legenda:

1= helemaal niet, 2= nauwelijks, 3= redelijk, 4= behoorlijk goed, 5= (nagenoeg) volledig

DEEL II TOEKOMST

a) Prolongeren successen

Waarom moet naar uw mening worden voldaan om de successen in het huidige Brede School2 programma te prolongeren?

1. De website - inschrijvingen laten verlopen via website

- Leerlingen op de school de mogelijkheid creëren om zich in te schrijven.
 - ☒ Op het Stanislas hebben er docenten bij de computers gestaan om daardoor de leerlingen te helpen bij het inschrijven.
- regulier beheer / kleine verbeteringen
- structureel beheren
- kinderen meer gelegenheid geven om zich in te kunnen schrijven op de computers op school
- leerlingen thuis en op school kunnen zich inschrijven
- het voortraject van de inschrijving beter neerzetten
- Het duidelijker laten worden op welke manieren de leerlingen zich precies kunnen inschrijven.
- wat betreft de website, meer onder de aandacht brengen, ook met gewone posters! en de hoeveelheid plaatsen eraf halen, dan heb je beter overzicht van de interesses
- Vragen aan docenten informatica om leerlingen de kans te geven zich in te schrijven tijdens de les informatica. (een aantal collega's heeft dat al gedaan en leverde extra inschrijvingen op).
- de oude workshops staan er nog steeds op, dat kan verwarring opleveren (goed naar de data kijken)
 - ☒ Bij iedere nieuw programma komt op de website het nieuwe programma. Niet mee eens.
- Het 'vrijblijvende' karakter wegnemen door in mentorlessen bijvoorbeeld leerlingen beter te enthousiasmeren en hen mee te nemen naar het computerlokaal om daar in te schrijven
 - ☒ Mentoren moeten de brede school zien als een pluspakket voor HUN leerlingen en hierdoor stimuleren in te schrijven.
 - ☒ Via de mentor en andere docenten worden de leerlingen ook enthousiast. Vooral omdat ze worden aangespoord om het te gaan doen.

2. Het is gelukt om een behoorlijk aantal leerlingen en scholen te bereiken / programma's aan te bieden.

- Er kunnen meer leerlingen gebruik maken van het programma en moeten het nut ervan inzien.
- Het bereik vergroten door het meer te integreren in het reguliere lesprogramma

- inpassen in m.n de projectmatige vernieuwingen die binnen de onderbouw gaan plaatsvinden
- (blijvend) intensief contact tussen makelaar en contactpersoon op school
- gebruikmaken van CKV in de derde klassen
- (blijvend) intensief contact tussen contactpersoon op school en leerlingen
- contact tussen school en gemeente delft en de contactpersonen onderhouden is een belangrijk netwerk,
- het moet klikken en kloppen, inspringen op de vraag en uitdagen en voortborduren tegelijkertijd

3. Veel diversen items en onderwerpen geeft veel leerlingen de mogelijkheid om mee te doen

- Het programma zal in de toekomst door de leerlingen zelf samengesteld worden, hierdoor kan je meer draagvlak creëren.
- link maken tussen schoolzaken en vrije tijd en brug maken tussen vrije tijd en bestaande activiteiten... is dit een spagaat?
- toch moeilijk om fun en serieuze onderwerpen naast elkaar te laten concurreren
- niet alle activiteiten slaan aan bij de brede school, dat kan ook door de leiding van de workshop komen die niet kan werken met het leerlingtype ... screening?

b) Verbeterpunten / Oplossen knelpunten

Waarom moet naar uw mening worden voldaan om de huidige knel-/verbeterpunten op te lossen?

1. De organisatie van het gehele programma moet meer geïntegreerd worden in het totale lesprogramma (bijv een lichtworkshop integreren in natuurkunde lessen)

- Leuk de eerste kennismaking maar wat dan? veel zaken kunnen door school, verenigingen en clubs opgepakt worden maar daarvoor mist organisatie. Bijvoorbeeld doorstroming naar Vrije Akademie of Delftse Komedie. Nieuw opgedane ervaringen worden dan verder uitgebouwd.
- Hoe laat je leerlingen de hele workshop volgen
- Zoals gezegd: kick-off kleinschaliger aanpakken.
- In toekomst op laten gaan in portfolio
- Beter afstemmen op de vraag vanuit de school

2. Betere integratie in het lesprogramma

- In het reguliere lesprogramma opnemen als een lesblok
- aansluiting bij "het nieuwe leren"
- overleg binnen het schoolteam over inzet cursussen BS
- Integreren in projectweek, kennismakingsdagen etc.

3. Hoe zorg je voor vervolg na deelname workshop?

- Folders uitdelen waar de leerlingen voor een vervolg terecht kunnen. Deze kun je in de laatste les uit laten delen door de aanbieder.
- afspraken / afstemming met eventuele clubs / opleidingen

4. Hoe laat je leerlingen de hele workshop volgen

- Als de kinderen het leuk vinden, zullen ze(naar mijn idee)de workshop tot het einde volgen.
- Extra studiepunten krijgen bij het volledig afronden van een workshop
- Als er een beetje afwisseling zit in het programma zullen de leerlingen het leuker vinden dan dat ze elke week het zelfde hebben.
- indien onderdeel van lesprogramma: belonen met studiepunten (potfolio?)
- De leerlingen kregen na het voltooien van de workshop een diploma uitgereikt, ik heb persoonlijk meer het idee dat ze een soort van beloning verwachten voor wat ze gedaan hebben.
- Limonade en snoepjes geven bij de workshops

5. Hoe zorg je er voor dat leerlingen daadwerkelijk komen na inschrijving.

- Betere controle vanuit de school of alle strookjes ingeleverd zijn en zo niet bellen waarom niet. Dit kost wel veel extra tijd en de inleverperiode was vrij kort.
- indien onderdeel van lesprogramma: belonen met studiepunten (potfolio?)

c) Leemte terugtrekkende gemeente

Stel: De gemeente maakt een terugtrekkende beweging en zal slechts nog zijdelings bij het project betrokken zijn. Wat moet er gebeuren wil Brede School2 succesvol gecontinueerd worden?

- Participatie van de VO-scholen bevorderen.

- als het belang van de BS worden onderschreven en de gemeente zich terugtrekt zullen de scholen actiever moeten worden
- meer met sponsoring te werken
- Docenten inschakelen die bijvoorbeeld verstand hebben van een workshop, die dan les kan geven
- Materiaal van school gebruiken voor het eindfeest.
- Het programma zodanig implementeren dat alle leerlingen van alle drie de scholen zich kunnen inschrijven. Hierdoor kan je voorkomen dat workshops half leeg zijn. Meer populatie.
 - Dit kan wel maar ik denk dat je de workshops dan op neutraal terrein moet geven (dus niet binnen een van de scholen).
 - de verzamelde workshops voor alle scholen zou erg leuk zijn! Leuke integratie van Delftse leerlingen, maar daar moeten wel schoolbegeleiders bij om de kreukels (rivaliteit) glad te kunnen strijken
- Huidige projecten van de scholen combineren met de brede school.
- Inpassen brede school in lesprogramma, combineren met PSO, CKV, maatschappelijke stages en inzetten bij projecten
 - dit is de toekomst
- Cultuurmakelaar zelf moet niet wegbezuinigd worden, maar de touwtjes van de verschillende partijen bij elkaar kunnen blijven knopen
 - Deze rol hoeft niet bij de gemeente te liggen - kan uitbesteed worden aan een uitvoerder
- Leerlingen onder lestijd verplicht deel laten nemen aan bepaalde activiteiten
- Moet het gratis...? in hoeverre concurreert het dan met het aanbod waar wel een prijskaartje aanhangt
 - De workshop van de brede school moet je zien als een eye-opener. Indien leerlingen geprikkeld worden hierdoor, moeten ze handvaten krijgen om hierin verder te gaan. Aan dit vervoltraject hangt uiteraard een prijskaartje.
 - Leerlingen die het niet kunnen betalen, zouden bijvoorbeeld kunnen gebruik maken van de Delftpas. Toekomst.....
 - als eye-opener kun je ook een drempelbedrag neerzetten om de motivatie te krijgen. Gratis is voor niks en 50 cent kan het toch belangrijker maken voor cursusaanbieders
- Veel scholen gaan steeds meer projectmatiger werken. Hier liggen kansen om samen te werken. Knelpunt zal het budget zijn.
 - scholen moeten hoe dan ook gaan vernieuwen! Grijp deze kans om samen met de BS op te trekken.
 - scholen moeten hoe dan ook gaan vernieuwen. Grijp de kans om samen op te trekken met de BS. Het budget is een slecht argument: iedere organisatie moet budget reserveren om te vernieuwen (onderdeel van bedrijfsvoering)
- Is het niet mogelijk om dan langs bepaalde bedrijven langs te gaan en dan te vragen of zij de brede school willen sponsoren?! Of dat ze een soort van donatie doen?
- Ik ben een onafhankelijke aanbieder zonder eigen school maar wel als doel om 'dans' te verspreiden. Wil dus voor 'iedereen' reclame maken, maar hoe pak ik dat aan! Een brug naar de andere dansaanbieders

- Eigen bijdrage van de leerlingen (wel laag houden!). Hierdoor bereik je ook dat als ze ergens voor betaald hebben ze ook komen.
- Gelden daar terecht laten komen waar ze horen, daarnaast a.d.h. van de onderwijsdoelen kijken wat voor beide partijen haalbaar/betaalbaar is
- Verenigingen en instellingen mogen ook een steentje bijdragen door bijvoorbeeld contributies laag te houden voor deze doelgroepen.
- Verenigingen en instellingen moeten meer in de wijk zitten, zodat het toegankelijk is voor leerlingen.
- Angst: als subsidies wegvallen, bestaat er een grote kans dat scholen afhaken. Hoe krijg ik mijn directie zover dat schoolgelden ingezet mogen worden.
- Workshops door vrijwilligers van bv. sportverenigingen. (bv. de Nevobo doet dat soort dingen al op scholen).

DEEL III Wilde ideeën

- Nieuwe workshops
- Dansmakelaar voor delft
- CLD participeert nu ook in het Cultuurtraject in 1e t/m 3e klassen. Wellicht kan een samenwerking van beide disciplines leiden tot continuïteit.
- Continuïteit leerlingen de workshops te laten volgen: leerlingen een 'contract' te laten tekenen (?)
- Continuïteit II: leerlingen een 'borgsom' laten betalen?
- per diverse doelgroep nieuwe workshops haren, make-up, zelf verdediging
 - Als je dan iets met haren en make-up doet dan is dat toch weer eerder iets voor meisjes. De jongens krijgen dan zoiets als voetbal of squash.
- Jongens en meisjes
 - Helemaal mee eens! Er zijn dan jongens die dan bijvoorbeeld eerder iets met sport kiezen dan iets anders. En meisjes die doen dan iets met dansen en dat soort dingen. Er komen dan wel bepaalde groepen maar dat lijkt me opzicht geen probleem.
- De leerlingen zelf de kans geven om iets te laten zien bij het open podium. Zodat ze daarvoor niet gedwongen worden.
- Werken met studiepunten kan een open deur zijn. Indien leerlingen deelnemen aan brede school workshops krijgen ze bijvoorbeeld 50 studiepunten en hoeven een bepaald opstel niet te maken. Wat vinden jullie ervan?

- Meer kijken wat voor sporten er te bieden zijn en dan aan de leerlingen laten zien, samenwerken met sportaanbieders
- Bij het open podium de ouders laten komen en andere leerlingen van de school en dat zij dan entree moeten betalen.

AVONDSSESSIE

DEEL I TERUGBLIK

a) Successen BS2

Nr	Description	Total	n
1	Bereidheid van de kant van de scholen om actieve rol in doorontwikkeling te spelen	5	7
2	kennismaken met een breed scala aan activiteiten.	4	7
3	BS heeft (inhoudelijke) samenwerking tussen cultuuraanbieders gegenereerd en daarmee discussie.	3	7
4	commitment op 3 v.o.-scholen, wil om door te gaan	3	7
5	Contactpersonen op scholen die samen met de makelaar de organisatie op zich nemen.	3	7
6	Veel leerlingen bereikt en enthousiast gemaakt.	3	7
7	Begrip en doelstelling 'brede school' is steeds meer bekend geraakt binnen de 3 scholen	2	7
8	Een goed functionerende website.	2	7
9	Uitbreiding naar 3 deelnemende scholen.	2	7
10	Veel respons bij allochtone leerlingen.	2	7
11	b.s. is een instrument dat scholen een brug naar de maatschappij biedt en de maatschappij bij scholen "naar binnen helpt", het begrip vensterschool was zo gek nog niet!	1	7
12	Het eindfeest was een groot succes.	1	7
13	aanbieders hebben met succes nieuw aanbod ontwikkeld	0	7
14	Contact met makelaar was duidelijk en goed gestructureerd.	0	7
15	Leerlingen zijn schriftelijk benaderd, ouders moeten toestemming verlenen.	0	7

b) Knelpunten / verbeterpunten

Nr	Description	Total	n
1	Meer aansluiting zoeken op regulier lesaanbod	6	7
2	Hoge uitval van leerlingen tijdens workshops.	4	7
3	We mogen niet vergeten dat zorg een van de componenten van de b.s. is; jgz, rmc en zorgplatform, verslavingspreventie etc. moeten worden gezien als aanbieders en meer betrokken worden bij de programmaontwikkeling	4	7
4	De promotie mag wat langer duren, beginnen met teasers, flyers per workshop	3	7
5	Leerlingen geen/nauwelijks rol in samenstelling (en organisatie) programma. Nu alleen consumerend.	3	7
6	Proberen brug te slaan tussen brede school primair- en voortgezet onderwijs	3	7

7	Scholen nemen te weinig verantwoordelijkheid voor de brede school.	3	7
8	Gebrekkige follow-up van workshops in continu programma-aanbod van derden.	2	7
9	Gebrekkige integratie van programma in het lesprogramma.	2	7
10	denkend vanuit de doelstelling: ook andere scholen, met de prioriteit op praktijkscholen, scholen voor speciaal v.o. en theoretische vmbo-scholen zal het project eens gestart moeten worden, er dreigen capaciteitsproblemen!	1	7
11	Korte programma's met grote periodes ertussen waarin geen activiteiten plaatsvinden	1	7
12	Matige opkomst van leerlingen bij workshops.	1	7
13	na relatief vette jaren komen nu de magere, door scholen zal meer geïnvesteerd moeten worden	1	7
14	Te weinig inschrijvingen op programma.	1	7
15	Te weinig rekening houden met lesroosters.	1	7
16	(nog) meer mandaat bij de makelaar	0	7
17	Te korte inschrijvingstermijn.	0	7
18	Te laag inschrijvingsmaximum op website.	0	7
19	Te weinig geld voor het eindfeest.	0	7

c) In hoever zijn de doelstellingen behaald?

Nr	Description	1 (1)	2 (2)	3 (3)	4 (4)	5 (5)	Total	Average	STD	n
1	Het ontwikkelen van sociale competenties bij de jongeren			4	2	1	25	357	79	7
2	Een veilige omgeving binnen en rondom de school creëren		2	4	1		20	286	69	7
3	De ontwikkelingskansen van jongeren vergroten		3	3	1		19	271	76	7
4	Een sluitend netwerk rond jongeren creëren	2	2	2	1		16	229	111	7
5	Een doorgaande ontwikkelingslijn realiseren	1	5	1			14	200	58	7
6	Preventie: verminderde kans op ontsporing	2	5				12	171	49	7

Legenda:

1= helemaal niet, 2= nauwelijks, 3= redelijk, 4= behoorlijk goed, 5= (nagenoeg) volledig

DEEL II TOEKOMST

a) Prolongeren successen

Waarom moet naar uw mening worden voldaan om de successen in het huidige Brede School2 programma te prolongeren?

1. Bereidheid van de kant van de scholen om actieve rol in doorontwikkeling te spelen

- Vraag open gooien bij de leraren voor commitment, bijv. 1 jaar in de programmaraad
- Tijd beschikbaar stellen aan docenten om hiermee bezig te zijn
- Docenten meer informeren over inhoud programma's, gezamenlijk met hen de programma's doorspreken.
- Docenten informeren welke leerlingen meedoen aan activiteit, in de les kan docent hier op inspelen.
- Scholen moeten hiervoor ook middelen krijgen: met name tijd om BS te kunnen ontwikkelen.
- Overleg wordt geformaliseerd
- Scholen zouden moeten werken aan een "vakgroep brede school(ontwikkeling)"
- Commitment op 3 v.o.-scholen, wil om door te gaan

2. Kennis maken met een breed scala aan activiteiten.

- In gesprek blijven met aanbieders, school en leerlingen om input te verzamelen
- Steeds weer de belangstelling bij de doelgroep peilen en aanbod afstemmen!
- Ook korte 'intro' workshops of master classes
- Verbreden en verdiepen van activiteiten, een vervolgaanbod creëren, hierdoor zijn leerlingen langer bezig dan 4 tot 6 weken
- Ervoor zorgen dat er een goede continue leerlijn gerealiseerd wordt.
- Blijf zorgen voor een breed en divers aanbod
- Passieve workshops misschien ook in aanbod

3. BS heeft (inhoudelijke) samenwerking tussen cultuuraanbieders gegenereerd en daarmee discussie.

- Discussie blijven voeren en mogelijkheden creëren om te experimenteren.
- Van belang is dat er een principe-uitspraak gedaan wordt over het inhoudelijke gehalte van de activiteiten. Aan de hand hiervan kan een goed programma worden neergezet dat niet meer zo hapsnap is.

4. Contactpersonen op scholen die samen met de makelaar de organisatie op zich nemen.

- Ook leerlingen hier wezenlijk bij betrekken, bijv. leerlingenraad
- Hierin ligt een belangrijke taak voor de scholen. Met de vernieuwingen in het onderwijs wordt de rol van de leraren anders. Brede school maakt straks hopelijk onderdeel uit van het nieuwe leren. Leerprogramma's ontstaan dan interactief

- Facilitering (in uren en beloning) door school en andere is van belang om het enthousiasme van docenten te behouden
- Workshops aanbieden aan docenten

5. Veel leerlingen bereikt en enthousiast gemaakt.

- Enthousiasme vasthouden door duidelijkheid te geven over continuïteit van BS-activiteiten en follow-ups te verzorgen (doorverwijzen)
 - ook aanbieders instrueren enthousiaste kinderen door te verwijzen of informeren
- Ook ander aanbod, bijv kunstbende aankondigen
- Vast aanspreekpunt (bijv. persoon, mededelingenbord, website) voor enthousiaste leerlingen voor info
- Enthousiaste leerlingen inzetten bij eenmalige workshops in schooltijd

b) Verbeterpunten / Oplossen knelpunten

Waarom moet naar uw mening worden voldaan om de huidige knel-/verbeterpunten op te lossen?

1. Meer aansluiting zoeken op regulier lesaanbod

- In vroeg stadium met scholen overleggen wat het aanbod binnen het curriculum zou kunnen zijn
- Leerkrachten betrekken
- Aanbieders uitdagen om hier in mee te denken en iets aan te bieden wat aansluit.
- Aansluiting bij projectweken van de scholen
- De werkgroep gaat een viertal thema's uitwerken, samen met de scholen en de aanbieders
 - Mee eens met bovenstaande. Voor cultuur geldt bijvoorbeeld dat er met de VAK eens goed onderzocht moet worden wat zij al binnenschools aanbieden en hoe e.e.a. op elkaar kan worden aangesloten
- Ook de eigen docenten inschakelen bij het verzorgen van ' workshops '
 - Aanbieders informeren scholen over workshopaanbod

2. Hoge uitval van leerlingen tijdens workshops.

- Vooraf beter, duidelijker promoten
- Na inschrijving: verplicht aanwezig, de school steunt dit beleid
- Zorgvuldig tijdstip waarop activiteit wordt geboden plannen
- Workshops sluiten beter aan bij programma van school

- Er komen ook workshops op leuke locaties: speakers, bij Linda thuis, in buurthuis, bij bedrijven etc.
- Inspanningsverplichting door school om hier op toe te zien
- Make them an offer they can't refuse
- Een kleine bijdrage of in ieder geval de suggestie
- De ene school is de andere niet, wees niet zo depri als er op de ene school van het ene soort niks wordt afgenomen terwijl op de andere school het een groot succes is. Ook dat hoort bij inspelen op de behoefte...en die kan dus zeer specifiek zijn!
- Werken met een beloningssysteem, punten verdienen en certificaten die gebruikt kunnen worden bij de studie.
- Achterhalen waarom ze niet meer komen. Bij po worden de kinderen gebeld als ze niet geweest zijn zonder afmelding.

3. We mogen niet vergeten dat zorg een van de componenten van de b.s. is; jgz, rmc en zorgplatform, verslavingspreventie etc. moeten worden gezien als aanbieders en meer betrokken worden bij de programmaontwikkeling

- De werkgroep wordt uitgebreid met zorgaanbieders
- De scholen worden betrokken, meer actief in het formuleren van de vraag op dit terrein
- BS is tot nu toe vooral een LEUK programma. Ik ben bang dat activiteiten aan de hand van de hier genoemde componenten niet zullen lopen, denk aan "Niet meppen, maar..."
- Het aanbod zou ook in de wijk waar de leerling woont gecontinueerd kunnen worden door de welzijnsorganisatie BWD. De jongerencentra zouden ook activiteiten van brede school kunnen huisvesten en begeleiden. In deze jongerencentra komen veelal zorgkinderen.
- Aanbieders hier ook over informeren
- Belangrijk, wellicht creatieve invulling met de aanbieders

4. De promotie mag wat langer duren, beginnen met teasers, flyers per workshop

- Leerlingen betrekken bij het maken van promotiemateriaal
 - ☒ eigen promoteteam vanuit leerlingen
- Meer lawaai mag !
- Ja, de publiciteit mag meer decentraal, zie hierboven. Niet vanuit het 'polit bureau' van de gemeentelijke afdeling communicatie!
- Daar zullen de scholen ook een steentje aan moeten bijdragen, de brede school kan eigenlijk alleen de eigen, dure communicatie middelen inzetten. Als de rol in de programmering van de scholen meer actief

wordt, zullen de docenten de ideeën vanzelf(?) meer promoten. Wordt de Brede school meer iets vanzelfsprekends.

- Korte productietijd

5. Leerlingen geen/nauwelijks rol in samenstelling (en organisatie) programma. Nu alleen consumerend.

- Programmaraad zoals nu op 1 van de scholen ook organiseren op de andere drie scholen
- Stemmodule op site
- Module nieuwe ideeën workshops op site
- ☒ Geen valse verwachtingen scheppen! Overschat ze ook weer niet! Geef de leerlingen een deel vrijheid van programmering, laat ze dus ook leren wat wel en niet werkt. Maar... als een leerling op een inter-
netsite aangeeft wat-ie leuk vindt, houdt dat nog niet in dat-ie zich er ook daadwerkelijk voor
inschrijft.

6. Proberen brug te slaan tussen brede school primair- en voortgezet onderwijs

- Een idee is om leerlingen weer toe te laten op de "oude" basisschool. Zij zouden dan kunnen assisteren bij activiteiten van het PO
- Activiteiten organiseren voor groep 8 samen met leerlingen van de lagere klassen op vmbo.
- Op dit moment zijn dit redelijk autonome eenheden. Meer afstemming verzorgen tussen PO en VO over valkuilen, communicatie maar ook aanbod
- BS1 workshops in een ander jasje laten terugkomen in bs2 of als vervolg, verdieping
- Waar blijven die gemeenschappelijke kwaliteitscriteria nou?
- BS PO heeft zeker weten een flink aantal good practices die VO kan overnemen.

7. Scholen nemen te weinig verantwoordelijkheid voor de brede school.

- Is dat nu wel zo. We spraken tot nu toe over een aanbod, niet echt over een gezamenlijk project. Er was erg weinig tijd voor de scholen om in de invulling van het formatieplan mensen in te roosteren. Het is de scholen niet echt gevraagd tot nu toe. Pas als de drie partners echt gaan samenwerken worden de taken daarin verdeeld en zullen scholen keuzes gaan maken..
- Heeft tijd nodig, school moet bij de leerlingen duidelijk "verbetering" zien, en ook de ouderbetrokkenheid zal vergroot moeten worden. Dit alles heeft ook tijd nodig. Binnen PO is brede school zowel in school als daarbuiten niet meer weg te denken.
- Het draagvlak BINNEN de scholen lijkt nog gering

c) Leemte terugtrekkende gemeente

Stel: De gemeente maakt een terugtrekkende beweging en zal slechts nog zijdelings bij het project betrokken zijn. Wat moet er gebeuren wil Brede School2 succesvol gecontinueerd worden?

- Maar dat is niet waar! "het" moet gebeuren binnen de driehoek school, aanbieder en gemeente, drie gelijkwaardige partners; de gemeente wil niet in de rol van beleidsbedenker of financier gedrukt worden, maar heeft gelijke verantwoordelijkheden
- Bovenstaande klopt maar dat neemt niet weg dat er ook een duidelijke taakverdeling tussen de drie spelers afgesproken dient te worden met eigen verantwoordelijkheden. Dit zal de komende jaren moeten groeien.
- Ook leerlingen van onderbouw- en bovenbouw (misschien ook wel 'oud' bs2-ers) bij de driehoek betrekken
- Regie vanuit gemeente
- Fondsen betrekken
- Delfts zakenleven voor sponsoring

DEEL III ADVIES; WILDE IDEEEN

Mogelijkheid tot het spuien van wilde ideeën en laatste tips voor het evaluatieteam.

- Voorproef voor CKV
- Meer aandacht voor peereducatie
- Gezamenlijk slotfeest BS2
- Beleidsbepalers gemeente 1 dag verplicht meelopen met activiteit
- Gezamenlijk BOS-dag op de 3 verschillende locaties
- Toernooitje langs alle scholen
- Helemaal goed, toch dat zomerfeest maar eens voor elkaar boksen
- Gezamenlijke activiteiten door 3 scholen
- Ook in vakanties activiteiten
- Ouderworkshops, ouders doen ook mee aan een activiteit, bijvoorbeeld koken met Marokkaanse moeders
- Ik ben benieuwd naar een stedelijk aanbod
- Die zijn er, bwd doet dat, dva doet dat, nou nog samen en met "ons logo"
- Het aanbieden van menu's, 5 x dit 5 x dat
- Trajecten aanbieden

Bijlage 4 Vragen leerlingen webenquête¹⁰

Vragenlijst websurvey leerlingen

Inleiding

Twee keer per jaar, in het voorjaar en in het najaar, kunnen jij en je klasgenoten meedoen aan de verschillende workshops van de brede school.

Veel leuke workshops zoals: R&B vocals, MusicGame, Rap, Dance, Voetbalacademie, Sportinstuif, Graffiti en Bodypaint.

Wat wil jij in de toekomst?

Vul de vragenlijst goed in zodat jij aan nog leukere workshops en activiteiten mee kan doen! Dit duurt ongeveer 5 minuten.

En onder alle complete ingezonden vragenlijsten verloten we 10 bioscoopbonnen van €15. Maar vul dan wel je e-mailadres in!

Succes!

Vragen

Ben je op de hoogte dat je via jouw school kan deelnemen aan Brede School workshops?

- ja
- nee

indien nee > verder met B Achtergrond

indien ja > verder met A Deelname Brede School2 workshops

¹⁰ Zoals door Dialogic aangeleverd bij de Gemeente Delft

A. Deelname Brede School2 workshops

Heb je wel eens meegedaan aan een Brede School workshop?

- ja, tenminste één keer
- nee, ik heb nog nooit deelgenomen

indien nee > verder met deel I van vragenlijst

indien ja > verder met deel II van vragenlijst

Deel I

Vervolg vragenlijst voor leerlingen die nog **nooit** hebben deelgenomen aan een Brede School2 activiteit

1. Waarom heb je nog nooit deelgenomen aan een Brede School2 workshop? (kruis aan wat van toepassing is, je kan meerdere antwoorden geven)
 - Ik vind de workshops niet leuk.
 - Ik wil niet nóg langer op school zijn.
 - Het tijdstip van de workshop is niet goed.
 - Ik doe al heel veel activiteiten (zoals sporten, creatieve activiteiten)
 - Anders, namelijk ...

2. Wat moet er veranderen zodat je in het vervolg wel meedoet aan de Brede School?
 - Ander tijdstip, namelijk ...
 - Andere workshops, zoals ...
 - Iets anders, namelijk ...

3. Waar heb je de workshop liever, in school of buiten school (kruis aan wat van toepassing is)
 - In school
 - Buiten school

Indien in school

Waarom heb je de workshops liever in school?

Indien buiten school

Waarom heb je de workshops liever buiten school?

Waar dan?

4. Hoe vaak ben je naar het eindfeest van de Brede School2 geweest? (kruis aan wat van toepassing is)
 - Nog nooit
 - Eén keer
 - Vaker dan één keer

Indien nog nooit

Waarom ben je nog nooit naar een eindfeest geweest?

Deel II

Vervolg vragenlijst voor leerlingen die aan **ten minste één** Brede School2 activiteit hebben meegedaan

1. Ik heb meegedaan aan de volgende workshop(s)
 - R&B vocals
 - MusicGame
 - Rap
 - Drumband
 - Dance Workshop
 - Voetbalacademie
 - Sportinstuif
 - Graffiti
 - Bodypaint
 - Rebel Today
 - Filmmaker
 - Studio Eindfeest
 - Geholpen met het eindfeest
 - Opgetreden met open podium
 - Anders, namelijk ...

2. Waarom heb je je ingeschreven voor een workshop? (meerdere antwoorden mogelijk)
 - Leuke workshop
 - Heb ik na school iets te doen
 - Een vriend/vriendin ging ook
 - Mijn mentor/leraar wil graag dat ik mee doe
 - Mijn vader en/of moeder wil graag dat ik mee doe
 - Anders, namelijk ...

Dynamisch genereren: alleen de workshops laten zien waaraan ze hebben deelgenomen

3. Wat vond je van de workshops waaraan je hebt meegedaan?

	Heel leuk	Leuk	Niet zo leuk	Helemaal niet leuk
R&B vocals				
MusicGame				
Rap				
Drumband				

Dance Workshop				
Voetbalacademie				
Sportinstuif				
Graffiti				
Bodypaint				
Rebel Today				
Filmmaker				
Studio Eindfeest				
Anders				

Indien niet zo leuk/ helemaal niet leuk

Waarom vond je deze workshop (helemaal) niet leuk?

4. Wat kan er beter aan Brede School2? (denk hierbij aan workshopthema, plaats van de workshop, tijd waarop workshop plaatsvindt)

5. Zou je meedoen aan een workshop waaraan ook leerlingen van een andere school meedoen? (kruis aan wat van toepassing is)

- Ja
- Nee

Indien nee

Waarom zou je niet mee doen als leerlingen van een andere school ook meedoen?

6. Waar heb je de workshop liever: (kruis aan wat van toepassing is)

- In school
- Buiten school

Indien in school

Waarom heb je de workshops liever in school?

Indien buiten school

Waarom heb je de workshops liever buiten school?

Waar dan?

7. Hoe vaak ben je naar het eindfeest van de Brede School2 geweest? (kruis aan wat van toepassing is)
- Nog nooit, omdat ...
 - Eén keer
 - Vaker dan één keer

Selectie iedereen

B. Achtergrond

1. Ik ben...(kruis aan wat van toepassing is)

- een meisje
- een jongen

2. Ik ben...jaar oud (kruis aan wat van toepassing is)

- 11
- 12
- 13
- 14
- 15
- 16
- ouder dan 16

3. Ik zit op het...(kruis aan wat van toepassing is)
- Christelijk Lyceum Delft
 - Grotius College
 - Stanislas College
4. Ik zit in klas...(kruis aan wat van toepassing is)
- klas 1
 - klas 2
 - klas 3
 - klas 4
5. Vul hier je e-mailadres in (i.v.m. bioscoopbonnenloterij)

Wilhelminapark 20
3581 ND Utrecht
Tel +31 30 2150580
Fax +31 30 2150595